

Васіль Ткачоў

Смех на прызбе

(Гумарэскі і вясёлыя сітуацыі)

Мазыр

1995 г.

УІК-ЭНД З ДЭПУТАТАМ

Мамкін вярнуўся з работы ў прыўзнятым настроі. Ледзь пераступіўшы парог, чмокнуў у шчаку жонку, што тую вельмі здзівіла і ўразіла, бо калі яшчэ такое было, а потым ляпнуў у далоні, бадзёра паведаміў:

– Нінуля, у нас госці! З самой сталіцы. Аднакурснік персанальнай асобай. Ён зараз шышка – уго-о! У самім парламенце сядзіць! Ды ты яго, можа, не раз па тэлевізары бачыла, толькі ўвагі не звяртала. Чалавек з партфелем. Галава-а! Сам прэзідэнт з ім ручкаецца. Прозвішча – Бурчалкін. Гаворыць яно табе аб чым-небудзь?

Жонка, трымаючыся далонькамі за тое месца, куды чмокнуў муж, нясмела крутнула галавой:

– Не-а, першы раз чую.

– Нічога, нічога, праз гадзіну, а мо раней будзеш мець магчымасць пазнаёміцца з ім асабіста. Бурчалкін, цэнячы нашы ранейшыя сяброўскія адносіны, паабяцаў завітаць да нас. На агенчык, так сказаць. Прыехаў у камандзіроўку і адразу ж мне тэлефануе: Мамкін, прывітанне! Мамкін, як жышчэ? Мамкін, якія ў цябе праблемы? І гэтак далей. Абмазгуй, кажа, чым магу табе памагчы – сёння буду, перад ад'ездам ёсць пару гадзін, сустрэнемся. Тут, кажа, цягнуць у рэстараны з усіх бакоў, але я ўсё ж адбіўся: аднакурснік на сяброўскі уік-энд запрасіў, так што ... прабачце, спадары і спадарыні. Мамкін чакае. Га? Ты вось што, Нінуля, пакуль я збегаю ў гастронам, таго-сяго прыхаплю, рыхтуй на стол і думай, чым табе і мне, вядома, можа памагчы Бурчалкін. Глядзі, нічога не ўпусці. Не прамахніся. Ён чалавек слова. Ну, дзе грошы... Давай, давай, для такога сяброўскага уік-энда не шкада патраціцца.

Нінуля, ледзь стрымліваючы хваляванне, мітусліва дастала з тайнічка грошы, адлічыла неабходную суму, працягнула мужу:

– Глядзі ж там, абавязкова каньяк купі. Самы лепшы. А то, можа, ён гарэлкай грэбуе? Паўлік, і далікатэсаў якіх-небудзь прыхапі. Усё ж – з парламенту... І не баўся. А то раптам заявіцца госць, а я і не ведаю, пра што з ім гаварыць. Яшчэ не тое ляпнеш...

– Куплю ўсё, што трэба! Ды ты не хвалойся... Чалавек ён свойскі, просты, хоць і чын высокі мае. З ім можаш пра ўсё, што душы пажадаецца, гаварыць. І гавары! Размаўляй! Ну, глядзі тут, я пабег. І думай! Думай, што нам, Мамкіным, трэба яшчэ ў гэтым жыцці? А хочаш, ён нас запраста ў Мінск перацягне? Без партфеля, вядома ж, не пакіне. Не, не такі ён, Бурчалкін, каб лепшых сяброў забываць. Ну, я пабег!

– Шчасліва, – усміхнулася ўслед Нінуля і пачала збіраць на стол.

... За вуглом дома Мамкіна чакаў Бурчалкін.

– Парадак! – перавёўшы дух, выціснуў з сябе Мамкін. – Разыграны ўсё, як па нотах. Пабеглі ў гастронам. А потым – да мяне. Глядзі, вядзі ж сябе прыстойна... на ўзроўні дэпутата. Пра палітыку больш сып, пра палітыку... Мая Нінуля не вельмі ў ёй. Пра прэзідэнта не плявузгай. Я сказаў, што ты за руку з ім вітаешся. Чуў? Пазняка, Шарэцкага можан мацюкнуць. І абяцай! Залатыя горы і адпачынак на Маямі. Рабі ўсё, як дамаўляліся. Па распрацаваным сцэнарыі. Ну, а заўтра, Бурчалкін, я ў цябе буду госцем са сталіцы. З парламента.

І дружбакі пашыбавалі ў гастронам.

ГАНАРАР

Празаік Сцёпкін атрымаў чарговы ганарар – за раман, які надрукаваў даволі салідны часопіс. Грошай атрымалася поўны «дыпламат». Сцёпкін прынёс дзяржзнакі дадому, стомлена плюхнуўся ў крэсла, выцер насоўкай лоб.

– Фу-у, – уздыхнуў ён, – ледзь датупаў. Кацяшо, зірні, але лепш узважаць: кілаграмаў пятнаццаць, не менш. Во адхапіў, га? У касе, праўда, не лічыў – да раніцы не паспеў бы з маімі матэматычнымі здольнасцямі. Дый навошта? У нас жа не дураць. Пісьменнікаў паважаюць. Ну, на бутэлечку каньяку прэзентаваў, не без таго. Калі ў цябе радасць, то і іншым няхай тропкі весялей будзе.

Жонка была на сёмым небе. Ubачыла грошы – у яе спярша адняло мову, яна толькі што і магла ківаць галавой, шчасліва ўсміхацца: нарэшце зажывём! Калі яна бачыла столькі грошай? Мо толькі ў кіно. Ці ў Якубовіча ў «Полі цудаў». А гэта ж – свае.

Бяры. Размяркоўвай – куды падзець, якія дзіркі ў сямейным бюджэце зацыраваць.

– Яначка, мой родненькі, разумнічак ты ясненькі! – чмокнула ў шчаку. – Хай табе здароўечка Бог дае. Можаш нават выпіць сённа сто грамаў.

Сцёпкін задаволена крэкнуў.

Жонка перакуліла дыпламат, грошы раскінуліся на часопісным століку. Яна яшчэ пэўны час, нібы зачараваная, дзівілася на іх, а потым падхапіла мужа пад руку:

– Абедаць, абедаць, абедаць! Ты сённа зарабіў!..

Не паспелі Сцёпкіны сесці за стол, як пазваніў сын, перадаў прывітанне ад жонкі і ўнука, а потым, нібы між іншым, пацікавіўся:

– Тага ганарар атрымаў?

Паколькі ў гэтую хвіліну тага наліваў у чарку свае законныя сто грамаў, а маці размаўляла па тэлефоне, то яна крадком зірнула на мужа, паўшэптам сказала:

– Атрымаў...

Хутка ўспомніла пра бацькоў дачка. Патэлефанавала. Жывая, значыцца, і здаровая, у сям'і ўсё добра... Пра ганарар таксама пацікавілася. Паабяцала прыехаць – адведаць старых.

Шумна зрабілася неўзабаве ў кватэры Сцёпкіных – дачка, сын, зяць, нявестка і ўнукі заявіліся амаль адначасова, бы згаварыліся. Былі нават пацалункі, чаго раней – ніколі... Потым усе ўладкаваліся за сталом. Пад гэтую гамонку Сцёпкін прапусціў яшчэ чарачку. Жонка нават праслязілася: «Бедненькія мае, замораныя, як жа вам без таткі нашага?»

Сцёпкін маўчаў. Ён прапусціў яшчэ сто грамаў, на што жонка таксама не зрэагавала, узяўся з месца, папрасіў увагі:

– Грошай я вам падкіну. Але! Спыраша скажыце, як называецца мой раман, за які я атрымаў ганарар?

Усталявалася хвіліна маўчання.

– Ну?

– Тага, якая розніца, як называецца? – прытулілася да пляча дачка, пяшчотна пагладзіла апошнія кудзеркі на ягонай галаве.

– Галоўнае, ты – талент! Мы ганарымся табой!

Дарослыя запляскалі ў ладкі.

– Дзякуй! – узяў руку Сцёпкін. – Дзякуй. Прыемна пачуць, што вы мною ганарыцеся. Ну, але хто чытаў гэты раман? – Ён нетаропка агледзеў кожнага, хто сядзеў за сталом, і, відаць, пашкадаваў, што вытыркнуўся з такім недарэчным пытаннем: калі нават назвы ніхто не ведае, то дзе ж там пра чытанне заікацца. – Эх, ганарарныя вы дзеці! – Сцёпкін шмаргануў носам.

Ён вылез з-за стала, узяў на століку часопісы з надрукаванымі раманамі, пагоркаў іх у рукі сыну, нявестцы, дачцэ, зяцю...

Адзін часопіс застаўся. Сцёпкін зірнуў на жонку, але, уздыхнуўшы, безнадзейна махнуў рукой і штурнуў яго на канапу.

– Яны прачытаюць, Яначка, прачытаюць, – зашчабятала жонка. – Табе, можа, яшчэ чарачку?

– Чарачка пачакае, – памяркоўна глянуў на жонку Сцёпкін: хай адчуе, што сёння ён можа сам пагаспадарыць за гэтым сталом не горш, як яна. Потым скіраваў вочы ў бок дзяцей. – А вам, шанюўныя, во што скажу: калі прачытаеце раман – прыходзьце. Праз тыдзень не будзе вас – спозніцеся: у мяне пуцёўка ў дом адпачынку.

... Праз тры дні дзеці расказвалі Сцёпкіну змест яго новага рамана.

КАРАСІ НА ПЯСКУ

Усё пачалося з пісьма ад сына Міхася, які паведамаў, што прыедзе не адзін, а з дзяўчынай, будучай жонкай.

– Трэба сустрэцца, – сказаў матруне Лявон. – Запросім гасцей, сваякоў і суседзяў, каб з Міхасёвай маладзічкай пазнаёміліся, мо і вяселе справім. Рыхтавацца трэба. Паглядзі, колькі ў нас цукру, Матруна. Ці хопіць на гэце... Ну, сама ведаеш... Гарэлка ў краме надта ж дарагая... Адным словам, будзем рыхтавацца...

Як толькі ў бочцы спынілася бульканне, Лявон сказаў сам сабе: «Час».

Назаўтра раніцай, калі вёска яшчэ спала, Матруна на плоскадонцы адвязла Лявона на востраў, а сама вярнулася

дахаты. Але ўсё ж сусед Понцік убачыў, што Канпелька павалокся праз агароды да возера з такімі-сякімі прычындаламі. Понцік меў на Лявона зуб, і таму вельмі ўзрадаваўся, падцягнуў штаны і адразу ж пашкандыбаў да ўчастковага, рашуча пагрукаў у акно. Неўзабаве паказаўся заспаны твар міліцыянера Кузоўкі.

– Ну, што здарылася? – праціраючы вочы, спытаў той.

– Ты во спіш, а Лявон на востраве чымергес цісне. Штрапуй! Усіх штрафуеш, а яго што – не бачыш? Ці мо ты праз аднаго штрафу даеш? Глядзі, хоць ты мне і радня, але магу і вышэй заявіць. За Понцікам не заржавее.

Участковы толькі ўздыхнуў. Задаволены Понцік вярнуўся дамоў, злосна пачэсваючы рукі: воты, Лявоне, цяпер запяеш мне Лазара. Будзеш ведаць, як лезці са сваёй прасціной.

Лявон тым часам прыладкаваў апарат, расклаў цяпельца, і неўзабаве ў трохлітровы слоік капнула першая кропля...

Стары не адразу пачуў плёскаць вёслаў па вадзе. Насцярожыўся – на бераг насоўвалася міліцэйская фуражка. Напалоханы Лявон адразу кінуў усё і схваўся ў хмызняку, пачаў назіраць, што ж робіцца каля яго апарата...

– Лявон, выходзь! Твой агрэгат, адразу пазнаў, – пачуў стары голас Кузоўкі. – Не хавайся. Будзем акт складаць. Ад закону не схавашся.

«Не, смалы... – разважаў Лявон. – Гэтак мяне не возьмеш. Яшчэ невядома, хто каго...»

Кузоўка пахадзіў-пахадзіў вакол апарата, паклікаў яшчэ Лявона, а потым заўважыў, што цяпельца прыгухла, перастала капаць у слоік. Як чалавек гаспадарлівы, ён падкінуў дроў, і чымергес зноў пабег танюгкім раўчуком.

«Што ён тут вырабляе? Мо зняць пробу?» – участковы падставіў шклянку, і калі нацадзілася грамаў сто, адламаў ад бохана добры кавалак хлеба, выняў жа з Лявонавай торбачкі сала, цыбуліну, зірнуў у той бок, дзе хутчэй за ўсё хваўся самагоншчык, і зарагатаў:

– Сядзі, Лявон, мне і аднаму добра!

І кульнуў пітво ў рот. Зморшчыўся, першачок што трэба! Хораша закусіў.

– Сядзі, Лявон, мне і аднаму тут падабаецца, – паўтарыў Кузоўка і зноў падставіў шклянку.

Потым – другі раз, трэці...

Калі Лявон ускочыў у лодку ўчастковага, той гучна і прыгожа спяваў: «А я лягу- прылягу...»

Стары дабраўся да берага, пабег у кантору.

– Дзеўкі, тэрмінова пазваніць трэба, – папрасіў ён дазволу, набраў 02 і ажно зароў у трубку: – Алё! Міліцыя? Дакладваю, значыцца, сітуацыю... Участковы Кузоўка... у Борках... на востраве чымергес цісне... Сам бачыў...

Усе, хто быў у канторы, здзіўлена пераглянуліся.

Кузоўка спаў, падклаўшы пад галаву фуражку, калі прыехалі на востраў яго калегі.

...Лявон і былы ўчастковы Кузоўка часта цяпер разам ловаць карасёў. Толькі ніколі не сядзяць побач. І яшчэ: абодва не любяць глядзець на востраў. Лявон – з-за таго, што канфіскавалі ягоны апарат і ўляпілі штраф. А ўчастковы – таму, што пазбавілі міліцэйскага мундзіра.

А карасі скачуць на пяску, бы на патэльні. Ладныя такія карасі. І мужчынам карысны занятак...

ПРАМАХНУЎСЯ

Цюлькіна хлебам не кармі, а дай куды-небудзь запісацца. Ну, напрыклад, фарміруецца турыстычная група – вядома ж, за кошт прафсаюза або добрага спонсара, – Цюлькін тут як тут.

– Запішыце! Вы запісалі? Дайце мянуць на ўласныя вочы, бо каму і давяраю, то ім, шаноўным, – Цюлькін насоўваў на пераносіцу пукатыя акулёры, падносіў да іх паперку і, знайшоўшы сваё прозвішча, лагодна ўсміхаўся. – Во цяпер бачу. А куды, не падкажаце, заўтра будзе запіс?

Атрымаўшы інфармацыю, Цюлькін з’яўляўся ў патрэбны час якраз у тым кабінёце, дзе і трэба было быць.

– Запішыце! Я – Цюлькін! – пераступіўшы парог, заяўляў ён.

– Ведаем, ведаем, – раздражнёна адказвалі яму.

І запісвалі, бо не запішы – ляманту будзе на ўвесь белы свет. І на дэфіцытныя тавары (было і такое), і на гуманітарную дапамогу, і на культпаход у тэатр, і яшчэ шмат куды.

У той дзень таксама некуды запісвалі. Куды – Цюлькін не ведаў.

– Запішыце! Я – Цюлькін!

– Што, і вас запісаць? – здзівілася актывістка ў акуларах на прыгожым тварыку.

– Абавязкова, абавязкова!

– Дык вы ж... – дзяўчына папярхнулася, зняла акулары, чамусьці доўга, не міргаючы, углядалася ў Цюлькіна.

– Ніякіх «вы ж»! Не запішыце – буду скардзіца! Я – Цюлькін!

– Не магу я вас запісаць...

– Зможаце! Вы, бачу, новенькая?

– Ага.

– Таму запомніце прозвішча.

– Запомніла: Цюлькін.

– Вось-вось!

Дзяўчына ўстала, падышла да Цюлькіна:

– Дык вы ж жывы!

– Так, так, жывы, і пакуль жывы – павінен усюды пабываць, усяго паспытаць і паспрабаваць. Запісвайце, запісвайце! Не будзем псаваць адносін. Я вам таксама магу спатрэбіцца...

– Я хацела вам сказаць, што я толькі перапісваю на чыставік...– дзяўчына зусім, здаецца, разгубілася пад напорам Цюлькіна.– Спіс склалі без мяне...

Цюлькін хітра ўсміхнуўся, дакрануўся да пляча дзяўчыны, па-змоўніцку зашаптаў:

– А вы, шаноўная, упішыце. Няма такой паперы, каб на ёй не хапіла месца для маёй персоны.

– Ну, як хочаце! Запішу! – не вытрымала дзяўчына і рашуча вывела на паперы прозвішча – Цюлькін.

– Дзякуй, дзякуй, вось і цудоўна, вось і хораша, што з вамі знайшлі агульную мову,– і Цюлькін памахаў на развітанне дзяўчыне.

...Назаўтра быў з'езд творчага саюза, дэлегатам якога з'яўляўся і Цюлькін. Старшынствуючы папрасіў ушанаваць памяць тых, каго не стала за справаздачны перыяд, хвілінай

маўчаньня. Калі ён назваў прозвішча Цюлькіна, а ў спісе яно было апошнім, па зале прайшоўся шумок – дэлегаты заварушыліся, пачалі шукаць вачамі Цюлькіна...

Цюлькін сядзеў і разгублена лыпаў вачамі. Першы раз так прамахнуўся: не туды запісаўся.

ЭХ, ЖАНЧЫНЫ, ЖАНЧЫНЫ!

Навагодні банкет быў у самым разгары, калі Сыраежкіна, як заўсёды, вытыркнудася наперад. Яна абвясла хітраватым позіркам усіх, хто сядзеў за святочным сталом, і прапанавала:

– Увага, спадары! Ад імя жанчын прапаную кожнаму шчыра прызнацца, хто здрадзіў сваёй жонцы ў адыходзячым годзе.

Мужчыны здзіўлена і разгублена пераглянуліся. Жанчыны запляскалі ў ладкі – падбадзёрвалі сваіх рыцараў, каб тыя выкладвалі ўсё.

– Ну, з каго пачнём? – сакатала Сыраежкіна. – Што, няма смельх?

Такіх спачатку не знаходзілася.

– Мужчыны, нешта вас не чуваць!..

– Ну, Дон Жуаны, чаму сцішыліся?

– Папаліся! – здэкаваліся над моцным полам жонкі.

Першым набраўся смеласці Трушкоў.

– Я, прыкладам, не здраджваў. Спі спакойна і ў новым годзе, Зінуля! – ён прыклаў руку да сэрца і сеў.

Амаль тое ж самае сказалі і ўсе астатнія. Акрамя Вавёркіна. Вавёркін жа ўзняўся з месца з келіхам у руцэ, трохі глынуў шампанскага, сур’ёзна, не міргнуўшы вокам, адчаканіў:

– Што было, тое і было. Хлусіць не буду. Даруй, Галінка. Здраджваў я. Былі ў мяне жанчыны. Адну з іх звалі Ларыскай, другую Наташкай, трэцюю Клаўкай, чацвёртую Верачкай, пятую...

Усе заўсміхаліся.

– Ну і жартаўнік ты, Вавёркін! – прамакаючы насоўкай вільгаць на вачах, перапыніла яго Сыраежкіна. – Так расмяшыць не кожны!.. Артыст. Табе Дзедам Марозам быць! Галя, ну ў цябе і мужык!.. З ім, відаць, ніколі не сумна!

Вавёркін крыху сумеўся. Ён хацеў працягваць далей, але Сыраежкіну было ўжо не спыніць. Ён сеў на месца. «Во і скажы ім праўду!– абурана падумаў Вавёркін. – Эх, жанчыны, жанчыны! Збрэшаш – павераць, праўду скажаш – не возьмуць на веру».

СВАЁ – НЕ ЧУЖОЕ

Даўно не быў у горадзе дзядзька Ягор. Неяк усё не выпадала: то з дрывамі клопатаў, карову ды авечак карміць трэба, не кажучы ўжо пра асноўны занятак – калгасную працу, дзе Ягору таўчыся да пенсіі яшчэ добрыя тры гады. Нарэшце сказаў Марусі, жонцы сваёй:

– Ты як хочаш тут, а я адварнуся на дзянёк. Сына праведаю, на ўнука гляну – як ён там, жэўжык? Нешта самі не едуць, мо здарылася што?

Каб узрадавалася Маруся – дык не, але і не дужа пярэчыла, толькі сказала:

– Не мог раней выбрацца, калі білеты дзешавейшыя былі.

На аўтавакзале Ягор, прыемна здзіўлены гандлёвымі кропкамі, што выраслі тут, бы грыбы пасля спорнага дожджыку, рашыў купіць для ўнукаў гасцінца. У вясковай краме не дужа што знойдзеш, а ў гэтых кіёсках-ларках вачы разбягаюцца. Бы ў кіно. Бач ты, і «Снікерс» той, што па тэлевізары паказваюць часцей, чым расійскага прэзідэнта, ляжыць і «Марс». І яшчэ процьма ўсяго – не прачытаеш, бо незразумелымі літарамі напісана.

– Мне, гаспадынька, для ўнукаў гасцінцаў смачненькіх, – ветліва і смела папрасіў дзядзька. – Гэтых, гэтых... Так-так, правільна... Дзякуй табе, дзякуй.

– Дваццаць тысяч трыста рублёў, – падаючы Ягору пакецік, прыемна ўсміхнулася дзяўчына.

Ягор памкнуўся быў узяць пакет, але рука адшамкнулася ад ласункаў.

– Гэта я аслухаўся, ці як? – вытрашчыў ён вочы.

– Дваццаць тысяч трыста рублёў, – паўтарыла дзяўчына.

У дзядзькавых вачах трошкі пацямнела. Ён махнуў рукой на той пакецік з гасцінцамі, адышоў у бок, а потым, крыху прышоўшы ў сябе, вярнуўся, заглянуў у акенца:

– Паслухай, гаспадынька, а дзешавейшых ласункаў няма?

– Няма!

– Дык мне ж кабета мая дала ўсяго трыццаць тысяч. І на дарогу, і на гасцінцы. А ты дваццаць з гакам просіш. Га?

– Няма грошай – гэтаквая бяда, дзед. А я прычым?

– Ну і цэны! -- Ягор прасунуў галаву далей акенца. – Дык вы што, падурэлі тут усе? Такія цэны загнуць! Ні сумлення, ні... Цьфу! Куды ўласць глядзіць?

– Дзед, ідзі дамоў! – пагрозліва сказала дзяўчына.

– Не, не пайду! І не гані мяне! Дай выказацца! Свабода слова! Гэта ж трэба – дваццаць тысяч за ласунак! Ды я за такія грошы, ядры вашу, раней хагу, парсюка, рагулю ды яшчэ ў прыдачу легкавік купіў бы.

– То раней, а то цяпер, – пачуўся зноў галасок дзяўчыны з акенца.

– Рабуюць просты люд сярод белага дня, анціхрысты! За што ваявалі? За што, гэтаксамае, галовы клалі? Хай не я, хай!..

Каля кіёска стоўпіліся людзі. Адны моўчкі назіралі за маленькім спектаклем на Прываказальнай плошчы, іншыя ўголас падтрымлівалі Ягора, таксама шыкалі на прыватны гандаль.

І тут Ягор убачыў у акенцы свайго сына Віцьку. «А ён чаго там?» – мільганула думка. Убачыў бацьку і сын, шырока ўсміхнуўся і неўзабаве паціскаў Ягора ў абдымках.

...За вячэрай Ягор хваліў сына:

– Малайчына, Віцька! І ты ў мяне не зломак. Бач, ужо свой ларок маеш. Парадуецца матка, што ад жыцця не адстаеш, у нагу ідзеш, ды як у нагу... наперадзе шпацыруеш. Не, малайчына, малайчына! Хай ведаюць усе інжынеры ды настаўнікі з нашай вёскі, што і мы, Сідорчыкі, нечага варты. Га?

ПРАЕХАЎ!..

«Бачце вы, зайшлі ў аўтобус і каб хоць хны... і едуць безбілетнікамі... зайцамі... нават на кампосцер не глядзяць... А я што – лысы? Толькі і паспяваю цягаць з кішэні талончыкі, толькі і кляцаю кампосцерам, – разважаў Рудзькін, трымаючыся за поручань. – Не, і я лыкам не шыгы. Усё. Хопіць. Кропка. Назад з

інстытута таксама буду ехаць зайцам. Ці ж у мяне капейчына лішняя?»

Вяртаўся з працы Рудзькін у добрым настроі, ідэя пачаць ездзіць бясплатна ў грамадскім транспарце, што нарадзілася раніцай, сагравала пад апранашкай, і ён раз-пораз кідаў позіркі на тых, хто з'яўляўся ў салоне. Мала хто выцягваў талон на праезд. «Вось-вось, – разважаў Рудзькін, – і заўсёды так... Не, і мы не лапцем борш сярбаем. Глядзіш, тры разы праеду, і бохан хлеба будзе. Ці паўлітэрка малака. А гэта ўжо нешта значыць».

Як і водзіцца ў такім выпадку, на лініі з'явіўся кантралёр.

– Спадары, падрыхтуйце талончыкі для праверкі, – запатрабавала жанчына ў чырвоным берэціку, акінуўшы важным позіркам салон.

«Буду трымацца да апошняга, – цвёрда рашыў Рудзькін і дастаў на ўсялякі выпадак талон, заціснуў у кулаку. – Калі што – кампосцер побач, паспею кляцнуць... Жанчына ж далёка яшчэ...»

Заставалася ехаць няпоўных тры прыпынкі. Далекавата. Рудзькін адчуў, што ўзмакрэла лысіна, цяжэй зрабілася дыхаць, а пальцы на руцэ трымцяць. Ён не зводзіў вачэй з жанчыны-кантралёра, чырвоны берэцік якой быў усё бліжэй і бліжэй. Рудзькін бачыў, як хлопцы ўюнамі праслізгвалі паміж пасажыраў, хаваючыся ад кантралёра, умудрыліся праскочыць, а большасць паказвалі праязныя білеты...

«Усё, паспеў!» – з палёгкай уздыхнуў Рудзькін і саскочыў на асфальт, ён аддыхаўся, выцер насоўкай узмакрэлую лысіну. Талон усё яшчэ быў заціснуты ў кулаку. Рудзькін пакамечыў яго і звыкла шпурнуў у скрыню са смеццем...

ІМ ПАРТНЫЯ ЧАРАВІКІ

Лыжкіны абедалі, калі дзынкнуў званок.

– Васіль, пацікаўся, хто там, – падштурхнула мужа кабета.

– Зараз, – хуценка адрэагаваў і на званок, і на жаночы загад Васіль і зірнуў у вочка: па акулерах і па капялюшы пазнаў таварыша па рабоце Сіўчыка і адразу ўспомніў, што той павінен быў, як і дамаўляліся, прынесці яму ім партныя чаравікі. Хваліўся Сіўчык, што дужа модны, прывабны абутак, але трохі

малаваты – цісне, таму, хочаш таго ці не, даводзіцца вось збываць. Шкада, але што паробіш – не дзівіцца ж на чаравікі, іх насіць трэба, а, бач, не атрымліваецца. «Ды і прадаваць абы-каму не хочацца, – гаварыў Сіўчык. – Гэта во каб хто з сяброў узяў, то іншая справа: доўга ўспамінаць мяне потым будуць добрым словам, а чужы адразу забудзе». Прымерыць ім партны абутак першым згадзіўся Лыжкін.

І вось Сіўчык стаіць з каробкай перад дзвярамі. Заходзіць, вітаецца.

– Танюша, – кліча Лыжкін жонку. – Паглядзі, што мой калега па брыгадзе прынёс – ім партныя чаравікі. Я ж і забыўся табе сказаць. Яму малыя, ну, а як яны будуць на маёй назе? – Неўзабаве Лыжкін тупаў па кватэры ў навіоткіх чаравіках. – Самы раз. Як на мяне пашыты. Ну дык што, Танюша, возьмем?

– Канечне, любы, – Танюша павярцела ў руках чаравікі, задаволена прычмокнула языком. – Прыгожанькія – слоў няма. Ды і носкія, відаць, будуць, раз ім партныя... Цана таксама не вельмі каб кусалася. Бяры, бяры, Васілёк, і не задумвайся. А таварышу свайму дзякуй скажы.

– Так, так... Вось я, карыстаючыся момантам, адразу і кажу: дзякуй табе, дружа, за чаравікі, – Лыжкін паляпаў Сіўчыка па плячы.

– Ды няма за што, – прамырмаў Сіўчык. – Не для каго ж пастараўся – для друга.

Запіхнуўшы ў кішэні грошы, Сіўчык пажадаў доўга насіць чаравікі, развітаўся і знік.

– Праўда ж, добрыя чаравікі? – зноў зірнуў на жонку шчаслівы Лыжкін, шырока ўсіхнуўся... і раптам усмешка вокамгненна прапала з ягонага твару. Перад ім стаяла зусім іншая жонка – твар насуплены, чырвоны, бы памідор. І позірк вачэй такі, быццам Лыжкін прынёс у дзень зарплаты ўсяго некалькі «зайцаў».

– Значыць, абутак купляеш? – затрэсла галавой Танюша. – І гэта ў той час, калі ў халадзільніку вецер гуляе... калі ў мяне панчохі ўсе дзіравыя... калі...

– Не разумею... – павёў плечуком Лыжкін. – Ты ж сама сказала: бяры, і не раздумвай, чаравікі вельмі добрыя... і цана не кусаецца.

– А што я пры чужым чалавеку павінна была гаварыць? Скажы мне, пень? Не магла ж я адправіць яго за парог са сваімі чаравікамі. Што б ён тады пра мяне падумаў? Ды і пра цябе, га? Эх, бядота ты, Лыжкін, а не мужчына. Навошта макацёр на плячах носіш?

Назаўтра Лыжкін панёс чаравікі былому аднакласніку Птушкіну, бо яму яны вельмі... ціснулі.

СТАРАЙСЯ – НЕ СТАРАЙСЯ

На паспеў Пячкур загнаць аўтобус у гараж, як адразу паклікалі да дырэктара аўтакалоны.

– Выклікалі? Гм-м, – Пячкур нясмела ўвайшоў у начальніцкі кабінет, пагаптаўся на месцы, сеў: начальнік жа дужа заняты, трэба пачакаць.

Не адрываючы твару ад паперак, Павел Паўлавіч мовіў:

– Вам, дарэчы, лепш стаяць. Так зручней размаўляць будзе.

– Дакладвайце, чаму вы і сёння план не выканалі? Толькі праўду, праўду!..

– Таварыш... спадар... гаспадар.. – адводзячы вочы ад Паўла Паўлавіча, замырмыгаў Пячкур. – Мне жонка.. нават цешча цяпер кажа: чаму ты, Пячкур, план не выканаў?

– Ну, і што ты ім адказваеш?

– А тое і адказваю... як ёсць. Нават кішэні паказваю: глядзіце, ні рубля ні замыліў. Свае, здавалася б, людзі, а веры не даюць.

– Дакаціўся ты, Пячкур, што ўжо нават свае табе не вераць, – Павел Паўлавіч з дакорам круціць галавой, на хвіліну задумваецца. – Табе што, у нас працаваць не хочацца?

– Не, добра тут. У вас.

– У нас, – папраўляе Павел Паўлавіч.

– Аўтобус во новы далі. Дзякуй. Маршрут не які-небудзь, а самы што ні на ёсць людны. Мне, Павел Паўлавіч, і жонка перцу падсыпае: Пячкур, дзяцей нападзіў, а карміць чым будзеш?

– Праўду кажа жонка. Калі пра калектыў забыўся, то хоць пра дзяцей падумаі.

– Дык стараюся ж! Усё цягну. Што пад руку трапляе. Для сям’і. Але ніхто не спачувае. Нават цешча. Толькі дзяўбе сваё: «Каб ведала, ніколі б не аддала сваю дачку за такога вадзілу...»

– Праўду кажа цешча, – паківаў Павел Паўлавіч. – Усе супраць цябе. І калектыў, і жонка, і цешча. А чаму? Ты задумаўся хоць над гэтым? Не ведаю, якое пакаранне вынесуць табе сваякі, а я аб’яўляю вымову. З апошнім папярэдджваннем. Ёсць пытанні?

Зачыніўшы дзверы, Пячкур патупаў у бок гаража, да свайго аўтобуса. Цяжка ўздыхнуўшы, шаптаў: «Эх, людзі! Гэта ж звычайная жыццёвая сітуацыя. Як жа я, вадзіцель прыгараднага аўтобуса, магу пракарміць сваю сям’ю і ўсіх вас, калі ў тым аўтобусе, хоць ён заўсёды бітком набіты, усяго трычатыры «платныя» пасажыры ... Астатнія ж – пенсіянеры!»

БІЗНЕСМ ЕНЫ

Сабраліся надоечы браты Пазёмкі разам, па чарцы выпілі, пра жыццё пагаманілі. І ў таго, і ў другога, як высветлілася, жыццё не вохці якое – у кішэні вецер свішча, а дома халадзільнікі зусім паадключалі, каб ухаластую не гулі.

– Калі так і надалей будзе, то ногі працягнем, – сказаў малодшы брат Колька.

– Працягнем, факт, – пагадзіўся старэйшы, Сцяпан.

– Прапаноўваю бізнесам заняцца, – сказаў Колька.

– Я – за! А што рабіць будзем? – зацікаўлена разявіў рот і навастрыў вушы Сцяпан.

– Гарэлку прадаваць! Га?

– Як? Дзе?

– Вельмі проста. І ведаю дзе. Пазычым грошай у суседзяў, хоць гэта і няпроста, але выцыганіць павінны, загружаем сумкі... і на кожнай пляшцы будзем мець па дзве тысячы. Га? На аўтабазары ў такую халаднечу любы купіць – там жа ніводнай кропкі. Сам бачыў, як грабуць.

Пазычылі грошай. Расстараліся з вялікі цяжкасцямі на чатыры пляшкі. Купілі. Развіталіся да заўтра. А раніцай, як і было дамоўлена, Колька зайшоў з бутэлькамі па Сцяпана.

– Слухай, у мяне галава-а-а... – скрывіўся Сцяпан, паспрабаваў матлянуць галавой, але апякло болем. – Ой! Фу-у! Не, ты як хочаш, а мне трэба палячыць свой апарат. Перабраў учора.

Палячылі галовы. Засталося тры бутэлькі. Падаліся на аўтабазар. Пакуль дабіраліся да яго, змерзлі да касцей. Па дарозе пагрэліся. Засталося дзве бутэлькі. Іх адарвалі з рукамі.

– Паслухай, – сказаў Сцяпан. – А добра тут, ядрона вош, сярод аўтамашын і аўтааматараў. Давай паходзім, паглядзім.

Ходзяць, глядзяць. Насустрач якраз хлапец з сумкай шпацыруе, паўшэптам паведамляе:

– Мужыкі, ёсць гарэлка.

Браты Пазёмкі пераглянуліся, і моўчкі зразумелі адзін аднаго. Купілі пляшку. Выпілі. Закусілі папяроскамі. Пайшлі далей. Яшчэ больш цікава стала, што тут прадаюць-купляюць.

– Сцяпан, – цяпер ужо ініцыятыву ўзяў у свае рукі малодшы брат. – Ну, а што мы будзем рабіць з гэтымі грашамі? Парай. На іх жа больш нічога не купіш, акрамя... бутэлькі? Якраз на адну засталася. Га?

– Правільна шурупіш, – пахваліў старэйшы брат.

Выпілі яшчэ адну пляшку. Закусілі кавалкам сала і цыбулінай – купілі ў аднаго мужчыны за пяцьдзсят грамаў, які таксама займаўся бізнесам і прадаваў ключ дзесяць на дванаццаць.

Паколькі браты Пазёмкі раней удзельнічалі ў мастацкай самадзейнасці, то яны рашылі парадаваць аўтааматараў сваім майстэрствам. Міліцыянеры іх не зразумелі.

Назаўтра браты-бізнесмены сядзелі за сталом, пілі гарбату, раз-пораз ёрзалі, скраблі за вухам. Зашкрабеш і не там – за ноч, што правялі ў выцвярэзніку, па трыццаць тысяч трэба заплаціць, а бабка Агрыпіна доўг вярнуць патрабуе з абяцанымі працэнтамі. Вось сітуацыя дык сітуацыя! Хоць стол грызі.

– Бізнесмен... – расцягваючы словы, раздражнёна глядзіць на Кольку Сцяпан. – Маць тваю!.. Цьфу-у! Думай, думай, чым

можна заняцца, каб зарабіць і вярнуць доўг і на міліцыю паслаць... Цьфу!.. Толькі каб на гэты раз без гарэлкі бізнес быў.

– Прыдумаў! – бадзёра кажа Колька, шырока ўсміхаецца. – Трэба не чатыры бутэлькі купляць, а восем. Восем пляшак, братан, мы з табой не вып’ем. Га? Так што няма чаго панікаваць. Пайшлі грошы шукаць!

ПАВІНШАВАЎ!

Крыху не пашанцавала капітану Бязрозкіну: уначы падраздзяленне, якім ён камандуе, было паднята па трывозе, потым – марш, раён вучэнняў, якія абяцалі зацягнуцца не на адны суткі. Іншы б раз Бязрозкін не хваляваўся – ці ж упершыню яму калець разам з салдатамі на тых вучэннях? Хваляваўся ж з аднае прычыны – вось-вось павінна жонка нарадзіць першынца. А тут – трывога, і яна засталася сам-насам са сваімі клопатамі. Суседзі, праўда, памеліся панаглядаць за жонкай, выклікаць, калі спатрэбіцца, «хуткую дапамогу». Гэта трохкі суцяшала, супакойвала афіцэра. А яшчэ камбат прыкамандзіраваў часова да кватэры капітана Бязрозкіна радавога Самардака, які толькі што выпісаўся са шпіталю і набіраўся моцы ў казарме. У абавязкі Самардака ўваходзіла: схадзіць, калі будзе патрэба, у краму па прадукты для жонкі камандзіра, вынесці смецце, прапаласосіць, пацікавіцца, патрэбна яшчэ ў чым дапамога ці не. Самардак – салдат паслухмяны, працавіты, дамавіты, і такая служба – прынесці-падаць – яму вельмі спадабалася. А паколькі раней ён жыў на Украіне, то аднаго разу нават прыгатаваў смачны наварысты борш і пачаставаў ім жонку капітана Бязрозкіна.

Неўзабаве ў Бязрозкіна нарадзіўся сын. Пад акном радзільні радавы Самардак доўга таптаўся з кветкамі, якіх наскуб на клумбе ў гарадку, павіншаваў парадзіху, а потым тая – з акна трэцяга паверха – прадыктавала яму змест тэлеграмы, якую павінен быў Самардак адправіць у Н-скі гарадок капітану Бязрозкіну.

Капітан Бязрозкін атрымаў тэлеграму наступнага зместу: «Мілы каханы віншую цябе сынам абдымаю цалую радавы Самардак».

ВЯРНІЦЕ БАРАБОЛЬКУ!

Што люблю, дык гэта тэатр. Скажаце, таксама тэатрал знайшоўся ў Беражках! На карце спярша пакажы, дзе жывеш, а потым пахваляйся. Яно праўда: нашы Беражкі не на кожнай карце адшукаеш, але ж адно аднаму не псуе – тэатр жа ў нас ёсць, свой, самадзейны, яму яшчэ да народнага кльпаць ды кльпаць, праўда, але, бывае, такі спектакль мужыкі ды бабы адчыбучаць, што і ў самім Мінску каму-небудзь ікнецца. Таму ж мо Раеўскаму. Таленты, адным словам, не зьяліся, тэатралы – таксама, на «Марыях» не ўсе памяшаліся. Так што калі будзеце ў нашых Беражках ці паблізу дзе – заходзьце на спектакль. Не пашкадуеце. Адзін толькі нюансік: закончыў сваю тэатральную кар’еру трактарыст Мішка Бараболька, артыст характарны, хахмач яшчэ той, але не бяда – і астатнія, так сказаць, нешта ўмеюць, хоць да Мішкі ім і далекавата. Нездарма ж яму – у знак удзячнасці за вернае служэнне мясцовай сцэне і з лёгкага слоўца самога Бараболькі! -- надалі землякі ганаровае званне «заслужаны артыст Беражкоў!» Ён першы пакуль і адзіны пры такім высокім чыне. І, трэба сказаць, атрымаў заслужана. Як гэта ён умудрыўся, пытаеце? А-а, і вам цікава. Таму раскажу.

Спектакль называўся «Сватаўся жаніх да нявесты». У галоўнай ролі, як вы і здагадаліся, Мішка Бараболька. Роля тым складаная, што маладога хлопца павінен быў іграць Бараболька, якому – каб не памыліцца – гадкоў пад пяцьдзесят. Але ж Мішка ўсё можа, любую ролю агорае, тым больш жаніха – сам ён гэтую школу ў сваім насычаным жыцці прайшоў з адзнакай: тры разы кляўся ў вернасці і вечным каханні жанчынам. Вопыт ёсць. Майстэрства – не пазычаць: артыст Мішка, як я ўжо сказаў, ад Бога. Праўда, да гэтага спектакля яшчэ не заслужаны, але... ці доўга там заставалася?

Спектакль пачаўся, як і чакалася, пры перапоўненай зале. Сабраўся люд не толькі з Беражкоў – з усіх навакольных вёсак прыкандыбаў стары і малы. Месцаў не ўсім хапіла, але з нагоды такой падзеі можна і пастаяць. Ды і не паны – ад зямлі тэатралы, свае. Мясцовае начальства крыху прыпазнілася, але яму, як і ў сапраўдным тэатры, прыбераглі шостую лаўку спераду, а каб астатнія бачылі, для каго прызначаецца яна,

заслаі абрусамі, таму і дурню зразумела: не займаць! Дзед Міхей на ўсялякі выпадак папярэджваў кожнага, хто касіў вачыма на прыгожыя абрусы:

– Ета, панове, не пад вашы штонікі пакладзена. Замурзаеце. Размяшчайцеся, размяшчайцеся, дзе хто можа. А другім разам і свой табурэцік не грэх прыхапіць – для пэўнасці: цопнешся ці не на дзяржаўную лаўку, а на сваё – факт, сядзеш. Майце на ўвазе. Спектакль смешны, пра нас з вамі, -- я быў запрошаны на генеральную рэпетыцыю, – таму маецца быць заўсягды, як сказаў сам Мішка Бараболька, аншлаг. Размяшчайцеся. Сядайце. Ну, стойце, стойце... Хто рана ўстае, таму і Бог дае. Так-так, вось і старшыня прыйшоў. Пачынай, Мішка, спектаклю! Можна!

Спярга зайграла музыка, потым рассунулася заслона, і на сцэне ўсе ўбачылі даярку Верку Цыганку і маладую бухгалтарку Волечку.

– Апаніся, сваты прыедуць, а ты – як лахудра! – строга сказала Волечцы Верка Цыганка.

Бухгалтарка змоўчала, але паслухалася – пачала ўпрыгожвацца перад люстэркам.

– На тое і спектакль, – шапнуў дзед Міхей сваёй Лёксе, – каб стрэльніць па чалавеку, як з ружжа, што на сцяне вісіць... Мішка казаў... Тут, бачыш, нейкая задрыпаная даярка Верка Цыганка можа лахудрай ці іншым абы-якім словам абазваць бухгалтарку, чалавека з дыпламам. Тэатр – гэта табе, Лёкса..

– Глядзі! – варсанула ў бок старому жонка.

Пакуль бухгалтарка Волечка прыхарошвалася, у дзверы пастукалі. Заходзяць сваты. Наперадзе шнуруе вясковы каваль Сідаронак, крыху адстала ад яго арандагарка Маруся Бахцікава, а там ужо пасыпаліся – з-за сватоў не адразу і жаніха ўбачыш. Відаць, па ролі так. Мішка апошні заходзіць, крыху саромеецца, вочы то на падлогу скіруе, то на столь талопіць.

– Бач, колькі іх на дурніцу прыпёрлася выпіць, – шапнуў Лёксе дзед Міхей. – Толькі нас яшчэ там і няма...

– Добрым людзям наш добры паклон! – сказаў каваль Сідаронак, і ўсе, як па камандзе, схілілі галовы.

– Праходзьце, людцы добрыя! – зрабіла шырокі жэст рукою Верка Цыганка.

– У сваю хату яна б так дудкі запрасіла, – хехекнуў дзед Міхей. – Што значыць тэатр!.. На хаду чалавека іншым робіць. Га?

Лёкса не адказала.

– Дык, гавораць, у вас дзеўка занявесцілася, – каваль Сідаронак памкнуўся паставіць кошык, з якога вялікай грушай выпіраўся корак ад глячка, на стол, але Верка Цыганка трохкі, пэўна, разгубілася, а мо і словы раптам забылася, атрымалася паўза, і ён не ведаў, прымуць іх у гэтай хаце ці не, таму ставіць кошык не асмельваўся.

– Ды стаў, стаў кош на стол, – падказаў дзед Міхей. – Прымуць, прымуць, куды яны дзенуцца. Гэтай бухгалтарцы і ўсамзелі замуж пара. Ёй бы толькі жаніха маладзейшага. Але ж Мішка – артыст. Ён любую зацугляе.

Пакуль тое ды сёе, дзея ў спектаклі разгортвалася, Мішка Бараболька сарваў нават першыя апладысменты: ён ашчаперыў бухгалтарку Волечку і смачна пацалаваў.

– Лідка, ты глянь, глянь! – крутнуўся на лаўцы дзед Міхей. – Пад гэтую марку і нацалуецца Мішка. Няўжо і ў цексці ёсць цалаванне? Не можа быць... Ды і на генеральнай рэпетыцыі на гэтым месцы не цалаваліся. Я б запомніў... Не-не, гэта Лішка сам прыдумаў. На тое артыст!

Лідка запунсавелася, махнула рукою:

– Абы далей не пайшло!..

– Пры такім цемпі можа і пайсці, – зарагатаў дзед Міхей.

– Глядзі! – зноў варсанула старога ў бок Лёкса.

Стол на сцэне быў накрыты шыкоўна – нават бульбачка дымілася, а ў цэнтры стаяў глячок з гарэлкай, паабапал яго пляшкі з такім жа, відаць, пітвом. Сваты, жаніх, нявеста і Верка Цыганка п'юць, ядуць і гамоняць.

– Няўжо вяду жлуццяць ці канпот які? – спытаў у Лёксе дзед Міхей.

– Ты ж усё ведаеш, навошта ў мяне пытаешся? – адмахнулася Лёкса.

– Не, ты заўваж, заўваж: Мішка сам сабе налівае і, ліха яго матары, з адной і той жа бутэлькі, – засвяціўся маршчыністы – леташняй бульбінкай – тварык дзеда Міхея. – На рэпетыцыі з глячка цадзіў. Во, во, шосты раз прыкладваецца. Там недзе ў дне кропля мо якая засталася. Хіба ж вады ён столькі мог выпіць? Яе столькі не адужаеш. Пляшка, няйначай, літровая. Анціхрыст, навідавоку ў старшыні п’е гарэліцу... не, каб і яму прапанаваць-паднесці. Мішка не дасці. Скнара. Сам дабулькае. Закусвай, закусвай, Мішка, а то разбярэ, халера!..

– Ну, дык ты пойдзеш за мяне замуж? – нарэшце Мішка Бараболька выпрастаўся, абапёрся рукамі аб краёк стала. – Я да цябе звяртаюся, Вольга: пойдзеш ці не?

– Пайду, – крыху разгублена мовіла бухгалтарка Волечка.

– Усе чулі? – чамусьці паглядзеў не на сватоў, а ў залу Мішка Бараболька. – Усе. Лідка, а ты чула?

Лідка, старшыня, дзед Міхей і ўсе астатнія пачалі здзіўлена пераглядацца паміж сабой, паціскалі плячыма: нічога не разумелі, ды і чаму ён назваў аргыстку-бухгалтарку Вольгай, калі яшчэ раней яна была Наташкай – як у п’есе.

– Казаў жа: закусвай! – першым змікіціў, што адбылося, дзед Міхей. – Неслух!

Мішка Бараболька, хістаючыся, паклыпаў на авансэну:

– Лідка, ты чула? Я жанюся! На вучонай! Людзі, спектакль спектаклем, мы яго працягнем... без антракту дадзім, не хвалюйцеся, але ж я жанюся па-сапраўднаму, і вы засвідзецельствуйце гэта. Га?

– Я... я нічога такога вам не абяцала! – паружавела бухгалтарка, цыўнула вачамі. – Я ж думала... гэта ж па п’есе! – і яна, затуліўшы тварык далонямі, схавалася за кулісамі.

Нехта запляскаў у далоні, і ўсе – дзіва! – падтрымалі яго. Акрамя старшыні. Той узяўся, папрасіў, каб супакоіліся.

– Рэжысёра! – з годнасцю запатрабаваў старшыня.

– Я! – белы, як свежы снег, выбег на сцэну рэжысёр аграном Цыбулькін.

– Замяніць жаніха! Дублёр, ці як у вас там, ёсць?

– Не, няма, – заплюскаў вачамі рэжысёр аграном Цыбулькін.

– Як гэта мяне замяніць? – паківаў непаслухмяным пальцам Мішка. – Мяне? Можна сказаць, заслужанага... замяніць? А вы тэатр Янкі Купалы ўяўляеце без Станюты або Аўсяннікава? Не. Правільна. А вось знойдзеца які-небудзь дурань і скажа: замяніць! Старшыня, ты тут не распараджайся. Ты ў мастацтве – нуль. Без палачкі. Запомні. Кіруй пасяўной. Зразумела? А будзеш несці лухту, то я магу табе багата пра што напамніць. Магу расказаць вась усім глядачам, верным нашым патрыётам, заядлым нашым тэатралам, які ты ў горадзе маёнтак пабудоваў з васемнаццаці пакояў. За чые грошы? Га, маўчыш? Праглынуў? А сынам машыны пакупляў – за што? А мяса бярэш кожны дзень свежанькае, калі я, можна сказаць, заслужаны артыст Беражкоў, саланіну хрумстаю, ад чаго на сцэне іншы раз толькі салёным потам прэ... А выбары ўзяць. За Дубко не галасаваў...

– Замяніце яго! – старшыня прыгугнуў нагой, выпяў грудзі.

Дзед Міхей паглядзеў на старшыню, усміхнуўся:

– Не, Мішку не заменіш. Ён адзін у нас такі. Артыст!

Першай сіганула з залы Лідка, за ёй, унурьўшы галаву ў плечы, пашоргаў старшыня.

– Спектакль працягваецца! – гукнуў Мішка Бараболька.

Але паплыла заслона, яна адгарадзіла яго ад глядачоў... І на ўсё, мусіць, астатняе жыццё. Толькі ён не вельмі, бачыцца мне, бядуе: усё ж стаў заслужаным артыстам Беражкоў пасля таго спектакля. А гэтага, браткі, не кожны можа дамагчыся. Трэба талент мець.

На спектаклях Мішка Бараболька сядзіць цяпер побач з дзедам Міхеем. Той, бывае, засумуе на прадстаўленні і шапне заслужанаму артысту:

– Скокні, Мішка, на сцэну, адмачы што... Бо жыццё такое, што пасмяяцца хочацца. Скокні, Мішка. Удружы.

А Мішка адмахваецца, як і Лёкса некалі:

– Глядзі!..

Збіраемся на днях, скажу вам па сакрэту, пайсці дэлегацыяй папрасіць старшыню, каб дазволіў усё ж Мішку выйсці на сцэну, бо ў нашых Беражках любяць тэатр. А які ж гэта тэатр – ну, праўда! – без заслужанага артыста?

Так і скажам старшыні: «Заслужаных паважаць трэба! Вярніце Барабольку!»

ПАДФАРЦІЛА

Пашчасціла нарэшце інжынеру Ціханчыку: цяжка ўспомніць, колькі ён ужо гуляе ў гэтае «Спортасто», а толькі нядаўна адхапіў кругленькую суму. Жонка, Капіталіна, з выпадку такой радаснай падзеі абвіла, бы ў маладыя гады, мужа вакол шыі, соладка чмокнула ў шчаку:

– Не зломак ты ў мяне, Ціханчык! Хай усе бачаць! Я ж, хоць і перцу падсыпала табе, калі ты купляў твая карткі, але сама недзе ў глыбіні душы верыла: падфарціць калі-небудзь і нам, не ўсё ж – ім! Малайчына! Твае грошы – ты імі і распараджайся! У нас заўсёды, не мне табе казаць, справядлівасць была і застаецца на першым плане. Рашай, на што паграціш грошы. Бачу, задумаўся. Дарэмна. Тады я скажу: апрануць цябе трэба, Ціханчык. Абнасіўся ты зусім. Абшарпаўся. На людзі паказвацца сорамна. Купім, значыць, табе новае паліто, плашч, джэмпер і абавязкова андатравую шапку. Усё ж ты пры пасадзе, не апошні чалавек у сваім канструктарскім бюро. Ты на мяне не глядзі, Ціханчык. У мяне ўсё ёсць, здаецца...

Пайшла купляць. Ціханчык прыхапіў самую пузатую сумку, запіхнуў у кішэню некалькі цэлафанавых пакетаў.

Людзей у краме – не падступіцца. Штурхаюцца, абражаюць адзін аднаго, дзе там з Ціханчыкавым характарам падабрацца да тавару, каб хоць вокам глянуць, што ён з сябе ўяўляе, за колькі прадаецца. Не раўня яму Капіталіна: бы той вужэлак, прадзіраецца праз любую чаргу, а потым паведамляе мужу:

– Плашч – залюбуешся! Чысты кабардзін! Браць?

– Што, якраз мой памер?

– Твайго не бачу... Ах, дык гэта ж жаночы плашч! Але прыгожы. Вачэй не адарваць.

Неўзабаве Капіталіна вылазіць з новай пакупкай, аддае мужу: трымай! А сама зноў нырае ў чаргу. Не праходзіць і хвіліны, як чуваць яе шчаслівы голас:

– А шапкі, Ціханчык, ні прытом апісаць, ні ў казцы расказаць.

– Андатравыя?

– Гм, захачеў так адразу! З лебядзінага пуху. Каб узяць?

– Бяры, калі андатравых няма, – паціскае плячыма Ціханчык.

– Ціханчык, га, Ціханчык, падыдзі бліжэй, паглядзі, якое шыкоўнае паліто, – кліча Капіталіна мужа. – Возьмем? Пазней днём з агнём не знойдзеш. Ды і ўлічваць трэба – гіперінфляцыя. Каўнер, не, ты глянь, з чаго каўнер! Натуральны пясец.

– Гэта ж жаночае, – міргае вачамі Ціханчык.

– На цябе, даражэнькі, пашукаем яшчэ. Знойдем. Павінны знайсці.

...З крамы Ціханчык нёс, ажно гнуўся, абновы для жонкі. Капіталіна забягала наперад, стараючыся зазірнуць яму ў вочы:

– Гэта ж трэба так гандляваць! – шчабятала яна. – Невукі! Як грошай няма – для мужчын рэчы выкідваюць, а калі ёсць – толькі жаночыя. Ніякага парадку ў гэтым гандлі.

Ціханчык, выціраючы насоўкай узмакрэную лысіну, чыкільгаў за жонкай і думаў, што ён вельмі шчаслівы чалавек: няхай яшчэ хто выйграе для сваёй любай жонкі столькі трантаў!

ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ

Госці прабраліся за сталы. Сядзяць. Чакаюць. Маўчаць.

– Ну, дзе там наша імянінніца, шаноўная, паважаная Клавачка? – устаў Павел Сцяпанавіч, шгатны тамада, абвёў прыдзірлівым позіркам стол, які быў густа застаўлены закускай і бутэлькамі з ліманадам і мінералкай, развёў рукамі. – Нешта... кхы-кхе-кхе... нічога не бачу...

А Клавачка трымала ў руках дзве бутэлькі гарэлкі – па адной у кожнай.

– Што ж, пачынайце, госці мае, застоле, – пывучым голасам падала каманду Клавачка. – Ліманад на стале. Мінералка. Налівайце. Ну, а хто хоча гарэлкі выпіць за маё здароўе, пажадаць мне такога горкага, як і яна, жыцця, прашу ўзняць рукі. Ну, смялей, смялей, госцейкі дарагія!

Госці сядзелі моўчкі, баючыся варухнуцца. Нават тамада. Ён толькі разінуў ад пачугага рот.

– А я і ведала, што вы ўсе жадаеце мне толькі салодкага жыцця! Дзякуй вам, даражэнькія мае! – на Клаўчыным твары запалілася ўсмешка, і неўзабаве яна гарцанула на кухню з дзвюма бутэлькамі гарэлкаў.

Той-сёй цяжка ўздыхнуў, нехта запляскаў у далоні, а тамада сядзеў усё яшчэ з разяўленым ротам...

ГУЛЬНЯ

– Ну, тата, пачалі, – гаворыць сын і робіць першы ход канём. – Толькі папярэджваю: будзеш хітраваць – не здабраваць...

Тага робіць ход у адказ: е-2 на е-4. І так далей: ход – сын, ход – тага. Нарэшце апошні падымае рукі ўгору, кісла моршчыцца – здаецца.

– Матэматыка за табой, – па-даросламу спакойна разважае сын. – Калі і наступную партыю прайграеш, заданне па мове выканаеш. Ідзе?

– Ідзе, – неахвотна пагаджаецца тага і займае пасля двух кароткіх зацяжак месца за сталом.

Ход – сын, ход – тага. Апошні нервуе: скрабе патыліцу, круціцца на табурэтцы, раз-пораз выслізвае на кухню – курнуць.

– Прапаноўваю нічыю, – глядзіць тага на сына. – Згодны?

– Не, татачка, ні за што, – стаіць на сваім сын. – Як гэта – нічыю? Настаўніца ж адразу раскусіць. Ды і сам дзе ты бачыў, каб адно і тое ж заданне ў сшытку пісалася рознымі почыркамі? Не пойдзе так. Тут канкрэтна давай: ты ці я. Думай, думай, тата, можа яшчэ і выйграеш, – падбадзёрвае сын.

Праз два хады тага здаўся. Ён папрасіў секунданта – маму, каб падала ручнік. Выцер узмакрэлы твар, адпіў са шклянкі чаю.

– Так, што ў нас яшчэ засталася?

Сын глядзіць у дзённік.

– Маляванне. Бураціна выходзіць з хаты, накіроўваецца ў школу з азбукай – тэма малюнка.

– Не, не, – пратэстуе тага, апантана махае рукамі. – Я – пас! Я – пас! Матэматыку, пісьмо яшчэ зраблю, а вось па маляванню

– ні ў зуб нагой. Алоўка ў руках не трымаў. Ты, Ігарок, маму, маму... з ёй згулай...

– Яна ж секундант, – паглядзеў сын у бок мамы.

– Я, я пабуду!

– Мама! – кліча сын. – Тага па маляванню – аловак незавостраны. Сядай.

Мама перадала павязку секунданта тату, садзіцца за шахматную дошку.

Пачатак зроблены. Сямейная гульня працягваецца...

ЯК КІНУЦЬ КУРЫЦЬ?

У альтанцы мужыкі забівалі «казла». Савоська прычыкільгаў да іх, павітаўся і радасна паведаміў:

– Усё, мужыкі, нарэшце здзейснілася!

– Ты пра што, Савоська? – выгыркнуўся з гурту сусед Віцькін, бо не зразумеў, падобна на тое, што там у яго «нарэшце здзейснілася».

– Кінуў курыць! – з тым жа пафасам сказаў Савоська.

– Кінуць-та яно можна, а вось як не курыць? – пачуўся зноў голас суседа Віцькіна. – Я таксама толькі што кінуў... Насмуголіўся – і кінуў. Га?

– А я даўно кінуў, – з гонарам прызнаўся Савоська. – І, самае галоўнае, не цягне. Ні кропелькі. Вось вы курыце. Так? Так. А мне хоць бы хны. Мне здаецца, што вы атруту глытаеце. Бр-р-р! Агідна, аж на ваніты цягне.

– Дык ты што, у вуха ўкалоўся?

– Цікава! Навучы, Савоська, і нас, як ад атруты гэтай пазбавіцца?

Савоська памуляўся для прыліку, потым, калі ўсталявалася цішыня, пачаў:

– Канешне, дзе-небудзь на дзікім Захадзе мне б за мой метада адвалілі зялёненькімі, і нямала...

– Во, во, і ён, як усе, – толькі б абадраць мужыка, бы ліпку, – сказаў нехта незадаволена.

– Але, але, спадары! Я разумею, дзе мы жывём і як, таму дарэмна не хвалюцца – метада аддаю бясплатна.

Сёй-той паапладыраваў. А сусед Віцькін сказаў:

– Ды хіба вы Савоську не ведаеце? Ён сваё аддасць. Апошняе. Задарам. Абы іншым было добра. Давай, давай, раскажвай!

– Запамінайце. Раніцай, як толькі прачнуліся, не думайце пра цыгарку. Думайце пра нешта сонечнае, светлае, пяшчотнае... Уявіце мора... Лепш – Чорнае... і хвалі, хвалі нагортваюцца на бераг, лапшацца да ваших ног... А вам курьць хочацца. Правільна?

– Яшчэ як!

– А вы: не... не... не... Я не дурань, каб на мора ехаць за такія грошы і курьць... Апошні сказ паўтарыце некалькі разоў... Усё, ад першай цыгаркі вы пазбавіліся. Вам хочацца выкурыць другую. На гэты раз уявіце лес... Лета... Сухмень... І ўсюды шылдачкі, якія напамінаюць, што той, хто прыйшоў у лес з запалкамі і цыгаркамі, будзе аштрафаваны, незалежна ад таго, карыстаўся ён імі ці не. Шапчыце: у мяне забралі мільён, мільён, мільён... Штраф, штраф, штраф... І другой цыгаркі вы не крануліся, вам проста перахацелася.

– Яшчэ як перахацелася!

– Здрава ты прыдумаў, Савоська!

– Галава-а!

– Вось метад гэта дык метад! Мне ўжо, можна сказаць, курьць не хочацца, – абрадаваўся сусед Віцькін. – Ну, ну, давай далей апавядай, Савоська! Цікава-а!

– Пасля таго, як вы прапусцілі дзве цыгаркі, вам рупіць вывудзіць з пачкі трэцюю. Так?

Тут Савоська ўбачыў сваю кабету. Тая прадзіралася паміж мужыкоў, расштурхоўваючы іх, бы снапы, і працягнула ў бок Савоські гаспадарчую сумку.

– Хопіць анекдоты раскажвайце! Імі сыты не будзеш! Трымай сумку і бяжы ў гастронам – па харч. Ды глядзі ж мне: калі зноў залямзіш сабе на курава – іх, цыгарэты свае, і есці будзеш. Як на тым тыдні. Помніш? Ці, можа, забыўся? Пры такой дарагавізне на ўсё ён яшчэ і курьць уздумаў! Глядзі мне: кішэні выверну, так што не рызыкуй!

Савоська стаяў, бы ў халодную ваду апушчаны. Мужыкі спярша знерухомелі, а калі да іх дайшло, – грывнуў рогат.

Аказваецца, курьць і сапраўды вельмі проста кінуць – трэба мець толькі такую жонку, як у Савоські.

ПАДАЙЦЕ МНЕ ЯКАЎЛЕВА!

Маргарыта Сямёнаўна корпалася на кухні ля пліты, а Рыгор Паўлавіч, яе муж, праглядваў у зале на канапе свежыя газеты. Ён нешта мумкаў сабе пад нос, а калі да яго далятала аўтаматнай чаргой новая жменя колкіх і гарачых, бы вутельчыкі, жончыных слоў, адкідваў галаву, глыбока і гаротка ўздыхаў, злёгку стагнаў і прыкладваў да лба насоўку.

– І колькі будзе гэтая дружба працягвацца? – на гэты раз Маргарыта Сямёнаўна вынырнула з кухні, вытарачыла вочы на мужа. – Адкажы мне! Што дае табе гэтая нікому не патрэбная дружба? Ніяк зразумець не магу. Адны непрыемнасці – і толькі...

– Хопіць табе, – стараўся супакоіць жонку Рыгор Паўлавіч. – Чалавек як чалавек Якаўлеў, тым жа паветрам дышае, што і мы.

– Ах, так! Ты, значыць, за яго! – зусім, здаецца, выходзіла з сябе жонка. – Глянёце толькі, людзі, каго я ў доме трымаю! Чужога чалавека! Іншароднае цела! Не, вы толькі паглядзіце, паглядзіце!..

– Паехала, – скрывіўся Рыгор Паўлавіч і адгарадзіўся ад жонкі газетай, але Маргарыта Сямёнаўна так ірванула яе, што муж ад нечаканасці выпусціў акуляры, якія трымаў разам з газетай у руцэ, і шкельцы слязінкамі рассыпаліся па падлозе...

– Што, непрыемна слухаць? Але ты слухай, слухай, дарагі, можа, хоць нейкая карысць будзе. Кропля вады і тая камень точыць. Пытаюся: калі пакладзеш ты канец гэтай дружбе? Ты мужчына ці баба ў штанах? У цябе сумленне, гонар у рэшце рэшт ёсць?

– Ёсць, ёсць і сумленне, і гонар, – працягваў адбівацца Рыгор Паўлавіч.

– Ёсць, кажаш? Нешта я не бачу. Учора, значыць, сустракаю таго Якаўлева. На вуліцы, дзе ж яшчэ! Цёмна ўжо, усе нармальныя людзі «Марыю» глядзяць, гарбату п'юць ля экрана, а ён, як бяздомны, брындае. Напарніка шукае – такога ж, як сам...

– Ну-ну... і што далей?

– Вось і ну, вось і ну... Толькі пра сябе думаеш. Каб жывот награмбаваць, на канаве паляжаць... Паразіт!

– Заладзіла: Якаўлеў, Якаўлеў... – паморшчыўся Рыгор Паўлавіч. – Не чапай ты яго, хай жыве спакойна. Ну, прыклаў аднойчы руку... не стрымаўся. Мужык жа. З кім не бывае? Ды і не цябе ж ён у рэшце рэшт крануў...

– Хм, яшчэ не хапала, каб мяне! – Маргарыта Сямёнаўна прыняла ваяўнічы выгляд і, здавалася, была гатова хоць зараз даць адпор любому супастату. – Я яму, іраду, ураз галаву адкруціла б! Ты паглядзі на яго толькі, га! Усё толькі і робіць, каб людзям нашкодзіць, нервы папсаваць. Адна ў яго думка, адна...

На кухні нешта засквірчэла, забулькала, і ўжо адтуль даносіўся энергічны, звонкі, поўны злосці і лютасці голас Маргарыты Сямёнаўны:

– Я гэта так не пакіну! Калі муж цюхця цюхцяй, то сама пастаю за гонар сям'і! Сама! Я пакажу гэтаму Якаўлеву, дзе ракі зімуюць! Папомніць! Што ж рабіць застаецца, калі мужчыны ў доме няма?

...Ранічкай наступнага дня Маргарыта Сямёнаўна прывяла чатырохгадовага сынулю Юрачку ў дзіцячы садзік і запатрабавала: «Падайце мне сюды Якаўлева!»

АЛЕРГІЯ

У алергічнае аддзяленне звярнуўся хворы – мужчына сярэдніх гадоў, крышачку атлусцелы твар у чырвоных плямах, быццам яго хто фарбай размаляваў.

– Задыхаюся, доктар, – паскардзіўся ён.

– Гэта я бачу. Як і бачу, што ў вас алергія. Цікава, ад чаго яна магла паявіцца?

– Сам не ведаю. Гарэлку не п'ю. Піва таксама. Што вы, што вы! І блізка не падношу... Адэкалонам не карыстаюся. Сусед вунь, Таранкін, ад яго задыхаўся. Кветкі не нюхаю. А што ем? Ды што цяпер мы ядзім, вядомая справа: бульба і сала. Раней у мяне – вы адзначце, таварыш доктар – ніколі яе, халера, не было, алергіі гэтай. Спярга думаў, на жонку яна... Дык не –

кабету адпусціў на курорт, а хвароба гэтая яшчэ больш прагрэсіраваць пачала.

– А калі жонка на курорт паехала, вы чым займаліся? – асцярожна пацікавіўся ўрач.

– Ды не, налева не хадзіў, – адразу чамусьці пачаў апраўдвацца хворы.

Доктар усміхнуўся.

– Мяне гэта, дарэчы, не датычыць. Чым вы займаліся, што елі, пілі, дзе былі...

– Га-га, – з палёгкай уздыхнуў хворы, – адкажу, адкажу. Так, значыць. Пра ежу я сказаў, а піў квас, гарбаты і тэлевізар глядзеў. І ўсё, здаецца? Ну, там на работу збегаю – справа вядомая: грошы ж трэба зарабляць.

– Дык, кажаце, як жонка паехала на курорт, адразу хвароба пачала прагрэсіраваць?

– Ісцінная праўда!

– А вы «Санту-Барбару», «Проста Марыю», «Дзікую ружу» глядзелі разам з жонкай?

– Не, гэта выключна яе фільмы. Я толькі футбол калі, навіны... І яшчэ там розныя іншыя перадачы паважаю, якія ідуць у перапынку паміж рэкламай.

– Што ж, дыягназ вядомы: у вас алергія на рэкламу. Гэтая хвароба не толькі да вас прыляпілася – яна распаўзаецца ў апошні час яшчэ хутчэй, чым вірус грыпу. Бачыце, як жонка паехала на курорт, вы пачалі больш сядзець перад тэлевізарам...

– Гэта так, гэта правільна, – згодна заківаў хворы.

– Адсюль і хвароба пачала прагрэсіраваць.

– Вось у чым справа, аказваецца! – павесялеў хворы. – А я ўжо чаго толькі не перадумаў! Во дзякуй вам, доктар, за дыягназ. Дык есці, кажаце, можна ўсё? І нюхаць?

– Усё рабіце, што і раней рабілі: ешце, нюхайце, кахайцеся, а вось ад прагляду тэлеперадач пакуль устрымайцеся. Цалкам. А потым паціху ўключайце, а як толькі на экране з'явіцца рэклама – уцякайце падалей ад яго! Запомніце: рэклама – вораг вашаму здароўю! Майце на ўвазе. Так што шпіталізаваць вас няма патрэбы.

– Яно ж і праўда, доктар, цярпець я не магу рэкламу, – шчасліва ўсміхаўся хворы. – А яна, гадаўка, і давяла. Ледзьве не да магілы. Але нічога, я ад яе цяпер вылечуся хутка – учора, калі рэклама мо цэлыя паўгадзіны была, дык я не вытрымаў і гваздануў шклянкай па экране. Так што няма тэлевізара. Пакуль на новы цяпер збяру-у-у! Баюся толькі, што ў жонкі можа з’явіцца алергія, калі даведаецца, што сталася з тэлевізарам. На мяне. Ну, дык я пайду? Лячыцца!

Доктар паціснуў бедалазе руку і пажадаў хутчэйшай папраўкі.

ПРАЦЯГУ НЕ БУДЗЕ

У вясковага гарманіста Мішкі ёсць прывычка забываць гармонік на гулянцы, куды яго запрасілі павесяліць публіку. Адыграе, як і належыць, Мішка старанна, добра вып’е і патупае да хаты, а гармонік будзе ляжаць недзе на лаўцы або на ложку. Назаўтра, ледзь певень прагарлапаніць, Мішка пераступае парог той хаты, дзе яшчэ на сталах і не даедзена, і не дапіта.

– Гармонь забыўся, – скажа Мішка.

– Гармонь пачакае, – скажа гаспадар. – Садзіся бліжэй к сталу, палячы галаву.

– Гэта трэба.

Палячыўшы галаву, Мішка расцягвае мяхі, і гармонік далёка чуваць, а на яго кліч, глядзіш, той-сёй яшчэ завітае. Паступова набярэцца кампанія, і баляванне ідзе гарой. А Мішка зноў вяртаецца дадому без гармоніка. Назаўтра ўсё паўтараецца. І так можа быць некалькі дзён запар.

Нядаўна ў Грышачкі таксама нешта адзначалі. Граў, вядома ж, Мішка. Было лета, таму цямнела позна і вечарына закончылася засветла. Многія бачылі, як Мішка вярнуўся з пагулянкі на добрым падпітку, а ззаду вярочынай быў прывязаны да ягонаў спіны гармонік. Што азначала – заўтра працягу не будзе. У Грышачкі больш аднаго дня ніколі не гуляюць.

ПАШКАДАВАЛА

Бабка Маруся выйшла на ганак. Быў позні вечар. З неба ліло, як з вядра. Да таго ж халодны вецер. Старая падзівілася, што робіцца наўсцяж, і сама сабе ўголас сказала:

– І як у такое надвор’е злодзеі крадуць, бедненькія? Халаднеча ж. Золь. Цемра. Ай-яй-яй, гаротнічкі, і пашкадаваць вас няма каму.

І тут з цемры да старой рушыла даволі ладная постаць у вайсковай плашч-накідцы.

– Не бойся мяне, бабуля,– сказала постаць басам.--Мы ўжо вывелі тваю карову з хлява, але забіраць не будзем. Ты пашкадавала нас, а мы цябе. Дзякуй, цётка, што хоць адна ты такая знайшлася. Забірай, забірай карову. Няхай пад дажджом не мокне...

Цётка Маруся, як стаяла, так і грывнулася вобзем.

ПРАЧУХАНЕЦ

У гарпасялковай сталоўцы выступаў надоечы пісьменнік Піскулькін з вобласці – апавядаў пра сябе, дзяліўся творчымі планамі, цікава расказваў пра сваіх герояў. Жанкі, а гэта ж яны сядзелі ў час абедзеннага перапынку за столікамі ў зале ў бялюткіх халаціках, жыва рэагавалі амаль што на кожнае слова літаратара, а калі той пачаў расказваць пра Пятра, шалапуту і п’яніцу, смяяліся да слёз. Пісьменнік адно толькі дзівіўся: «Быццам і смешнага нічога не баю, а яны, кабеты, бач ты, ажно заходзяцца. А можа ў мяне што на адзежцы не так?» І ён крадком скіраваў позірк уніз, упэўніўся: не, там усё так.

– Дык вось,– працягваў гаворку госць, – аднойчы прыходзіць герой майго апавядання «Закончаны Пятрок» дахагы, а жонка яго і блізка на парог не пускае. Дзе, кажа, нажлукціўся, там і жыві, абармот! Кыш! На твае рэчы, забірай, п’янтос ты гэтакі! Каб вочы мае цябе больш не бачылі! І на ганак паляцеў загадзя падрыхтаваны чамаданчык. І дзверы на кручок.

Жанчыны ажно кіснуць ад смеху. А дзяцюк, які сядзіць якраз пасярод іх у навіоткім халаціку, – упершыню, відаць, з нагоды сустрэчы з пісьменнікам на яго нацягнулі

накрахмаленую апранашку, – ёрзае, чырванее і бялее, месца сабе не знаходзіць.

Пісьменнік жа працягвае:

– Куды ж падацца майму герою апавядання «Закончаны Пятрок»? Вакзала ў пасёлку няма. Ёсць толькі аўтакаса. На вуліцы золка, справа пад восень. Сваякі і знаёмыя таксама Петраку не адчыняюць – абрыд ім яго п'яны твар. Дык што ж тады робіць наш герой? Нядоўга думаючы, ён накінуў на рогі карове вярхоўчыну і выводзіць з хлёўчука...

Смех такі ў зале, што пісьменніка не чуваць. Калі трохі жанчынкі ўгаманіліся, прамакнулі хто насоўкай, хто ражком халаціка слёзы на вейках і шчоках, пісьменнік Піскулькін у заключэнне сказаў:

– Бачу, мой герой вам дужа спадабаўся. Дзякуй. Скажу больш...

Але адна дробненькая жанчынка перапыніла яго:

– Дык, цікава, куды ж карову ён завёў, Пятрок ваш?

– А нікуды. Папужаў жонку. Убачыла яна ў акенца, што пацёгся ён з рагуляй, кумельгам кінулася ўслед, учаплася за хвост: не пушчу-у! А Пятрок сваё трындзіць: «Гэць адсюль! Табе дом застаецца, парсюк, куры, агарод... А нам з Марусяй і карова добра будзе». Бачыць жонка: справа прымае сур'ёзны абарот, Маруся з каровай каго хочаш возьме, любога п'янтоса, бо сама такая–міма роту не пранясе. Прап'юць, канечне ж, карову разам, а тады яна высвятка Петраку: каціся, ты мне больш не трэба такі... без каровы. Падумала жонка, павагалася, ды і саступіла--пусціла ў хату. Дамоў нават сама несла чамадан з трантамі мужа і з высока ўзнятай галавой вяла за ражок вярхоўчыны карову.

Ніколі яшчэ ў сваім жыцці не меў Піскулькін такога поспеху на сустрэчах з чыгачамі. Апладысменты, словы ўдзячнасці, поціск рук. Толькі адзін дзяцюк не дасядзеў да канца – даў цягу.

... Вечарам Піскулькін завітаў у тую ж сталаўку – падсілкавацца. Жанчына, што стаяла на раздачы, прыветна ўсміхнулася -- як старому знаёмаму -- і ціха, быццам саромеючыся, спыталася:

– Прабачце... Вы заўсёды так робіце?

Піскулькін крышачку здзівіўся, павёў плечуком: не разумею.

– Спярша разведаеце ўсё, а потым пішаце і нам пра нас чытаеце?

– Не разумею, – цяпер ужо ўслых дзівіўся Піскулькін. – А што, прабачце, здарылася?

– Як што? Вы ж пра нашага Петрака напісалі. Пра грузчыка. Цюцелька ў цюцельку. Чамадан таксама жонка выкідвала за парог. І карову вёў за вяроўку да другой жанчыны. Яе, дарэчы, таксама Марусяй зваць. І п'яніца яна...

– Вось як! – шчыра ўсміхнуўся пісьменнік. – Бывае, бывае... Супадзенне... Павінны зразумець... Так, так...

Сама ж жанчына і выручыла зусім разгубіўшагася пісьменніка:

– Хоць вы ж сёння да нас прыехалі... Калі б маглі паспець? Супадзенне, відаць, і сапраўды. Гэтыя Петракі ўсюды ёсць. Але за тое, што яму добры прачуханец адпісалі, я вам крышачку больш мясца пакладу. Ешце на здароўе. А за прачуханец яшчэ раз дзякуй. Мо паразумнее, паразіт? Я ж, таварыш пісьменнік, жонка Петрака, каб яму безікі павылазілі, булькачу акаяннаму!

ЯГОРКА АБ'ЯГОРЫЎ

Прыезджаю ў родную вёску. На лаўцы перад вокнамі сваёй хаты сядзіць цётка Дуня. Павіталіся. Хацеў было ісці далей, але яна, схамянуўшыся, сказала:

– Пачакай, Васіль. Гэта ж я памру скоро, то і расказаць не паспею табе пра свайго Ягорку. Помніш яго, халеру? Гэта трэці мой мужык быў... Тыя першыя чарку любілі, а Ягорка – яшчэ больш. Але ж і галаву разумную меў, не галавешку, хоць і п'яніца.

Аднаго разу мяне так аб'ягорыў, што і людзям саромелася расказаць. Табе раскажу. А то на той свет панясу. Гэта ж самагон схавваю – знойдзе! Увесь агарод пераштыкуе-пералапаціць, сена перагрусіць.. І наліжацца. А тут шукае, шукае, а знайсці не можа. Тады што робіць, паразіт? Налівае ў трохлітровы слоік вады – якраз столькі, колькі і самагонкі ў ім запрыкмеціў. На стол паставіў. Хлеба адрэзаў. Сала кусель ладны паклаў. Агурок. І ў акно глядзіць, калі з крамы я вяртацца буду.

Пераступаю парог, а ён ляжыць на ложку і храпе, як п'яны. Глянула я на стол – і абамлела, рукамі адно ўспляснула: «А божа! Каб жа цябе, паразіт, мухі пакусалі! Каб жа ты спрах! У карчы схавала – і там знайшоў! Цьфу!» Хуценька за слоік са стала, і перахавала «самагон». Не, каб паспытаць, што ў ім было, і на агародзе корпаюся спакойна сабе. А ён карчы параскідаў, яны ж перад самым парогам ляжалі, знайшоў самагон і амаль увесь выжлукціў. Ну, і не абармот жа Ягорка, зямелька яму пухам, чорту...

Во, хоць прычына была сёння памянуць яго...

ПЕВЕНЬ

Прыградны дызель-поезд мерна адстукваў коламі, спыняўся амаль што праз кожныя пяць хвілін – высаджваў і падбіраў людзей, а потым, злёгка паднацяўшыся, набіраў хуткасць. Пасажыраў у кожным вагоне было – што селядцоў у бочцы: не кожнаму падфарціла зручна стаяць.

Звычайны ў такім выпадку малюнак: адны кімараць, другія ўперылі вочы ў дэтэктыў ці ў газету, трэція ж, каму пашчасціла на месца, паныла кідаюць позіркі на краявіды за акном. І раптам: «Ку-ка-рэ-ку-у!» Вагон грывнуў ад смеху. Певень унёс такое ажыўленне, што і пераказаць цяжка. Потым «ку-ка-рэ-ку-у!» паўтарылася. Смех быў ужо не такі дружны, як хвіліну ці дзве раней, але ўсё ж быў... Быццам артыст, адказваючы на апладысменты ўдзячных глядачоў, певень працягваў пацяшаць людзей, пакуль тыя не насыціліся яго спевамі. А пазней і певень замоўк, і людзі прыціхлі. Зноў – дэтэктывы, газеты, абыякавыя позіркі за акно, на суседа. Дык вось жа цікава: ну, а каб певень загарлапаніў недзе на вясковай вуліцы? Спявай сабе, ніхто і брывом не павядзе. На гарадской жа – цікава, адкуль ён тут? У вагоне – таксама цікава. Усяму, кажуць, сваё месца. Так і з гэтым пеўнем атрымалася.

Можа б, я і не пісаў бы пра гэта, але ж дужа цікавым падаўся дзядок, што вёз крыкуна ў кошыку. Вясковы дзядок. Ён падсеў недзе пасярод дарогі, і праехаў усяго два прыпынкі.

– Гэта асаблівы певень, – зіркаў падслепавата стары па баках. – Яму цаны няма. Такім пеўням помнікі пры жыцці

ставіць трэба, а мая баба – ды ну яе! – забі і забі. Бач ты, што надумалася зрабіць. Не, пеця, цябе я ў крыўду не дам. Ты мяне выручыў, і я цябе не пакрыўджу. Радзіма сваіх герояў помніць. А гэта ж, браткі, перабраў я надоечы, галава развальваецца па частках, а баба дулю замест апахмелкі дае. Ведаю, што ёсцака. Злы, вочы б мае яе на той час не бачылі. Я да яе і так, і сяк, а яна заўпарцілася – хоць ты ёй што рабі. Паміраю, можна сказаць, а не разумее. Дзе ж бабе мужыка зразумець? Ну! І медалі, што на фронце зарабіў чэсным пущём, не ў залік. Сяджу на лаўцы, бяду. А тут, бачу, певень у гародчыку корпаецца... Зацікавіўся я, назіраю... І – верыце? – паказалася вечка... Я яшчэ больш зацікавіўся. «Давай, давай, пеця, ці не той скарб, які і для мяне інтарэс мае?» – падбздэрваю. Так! Ён, трохлітровы слоік! Дзівосы! Ад радасці я ўзняцца з лаўкі не магу – хаду адняло. Падбягаю, дапамагу пеўню... ён мне, як разумная істота, саступае: калі ласка, далей сам капай. І стаіць, цікуе за мной. Выцягваю. Фу-у-у! Вось тут я, дзякуючы пеўню, і паправіў і без таго гіблае сваё здароўе. Так што, гэты певень – герой. А баба: забі, у чыгунок яму пара. Гэта каму? Пеўню гэтаму? А смалы ты не ела, старая? Нізашто. Пакуль сам жывы – і пеўня не дам ў крыўду. Вось і ратую яго, бедалагу. Да дружка свайго вязу, няхай у яго пажыве... далей ад варожага вока... А жонцы скажу: дык адкуль жа ведаю, куды ён, пеця, падзеўся? Не бачыў, скажу. А Сцяпан у крыўду не дасць. Ён мяне зразумее. Прадоўжым жыццё пеўню. А то, бач ты яе, у чыгунок... Багата чаго вы хочаце-прагнеце ад нас, бабы? Скажы, пеця?

Пеўня ж, пакуль і не выйшаў дзядок, не было чуваць: спаў. Як усё роўна ведаў, што няма чаго хвалявацца, мужчыны выручаць, як некалі і ён іх...

УСЁ Ж АВДУРЫЎ...

Да суседа Піліпа наведаўся зяць з ваеннага гарадка-у авіяцыі там служыць, то без спірта не прыезджае. Андрэю ж вельмі хацелася апахмяліцца. І ён заходзіць да суседа.

– Я вам там у гародчык пару мяхоў камбікорму перакінуў, – схаўсіў, не міргнуўшы і вокам, Андрэй.

Сусед паверыў–Андрэй якраз і мае справу з камбікормам: на ферме даглядчыкам працуе. Піліп пачаставаў яго, пасля шукаў-шукаў той камбікорм–з ног збіўся. Ну дзе ты яго знойдзеш, калі ім і не пахла? «Абдурыві, нягоднік!»– злаваўся Піліп.

Андрэй жа вечарам апраўдваўся:

– А я прычым? Трэба было адразу забіраць. Можна хто ногі прырабіў?

А спірт жа перад вачыма стаіць. Назаўтра зноў заходзіць Андрэй да Піліпа, ківае на гародчык:

– Там два мяхі ляжаць, забірай.

– Зноў абурыць рашыў?– насцярожыўся Піліп–Не атрымаецца. Паказвай камбікорм.

– От, людзі,– быццам бы пакрыўдзіўся за недавер Андрэй.– Не вераць. Пайшлі, пайшлі, пакажу.

Піліп і сапраўды ўбачыў у гародчыку два мяхі, нават памацаў іх пальцамі.

– На гэты раз бачу, што камбікорм.

Зноў пачаставаў Андрэя.

Але ж Андрэй усё роўна абдурыві суседа–у мяхах была звычайная драўляная тырса з калгаснай піларамы.

ПШЫЦЕ: АДЗІН НЕДАХОП...

Васіль Мікітаў любіць расказваць розныя салдацкія прыгоды, што некалі, калі верыць, надараліся менавіта з ім. У крайнім выпадку–ён недзе быў паблізу...

– А пра лапатку я не расказваў? Не? Г-гы. Прыезджае праверка. Пастроілі нас пры ўсёй амуніцыі. Пад шнурок. Я на правым фланзе. Першы. З мяне і пачынаюць. А я ж, ведаеце, у сапёрах служыў. Падыходзіць падпалкоўнік, бярэ маю сапёрную лапатку, круціць-верціць...прыдрацца, хіба ж не відна, рашыў. І на таго капітана глядзіць, які блакнот падрыхтаваў нешта запісваць. « Так,– кажа капітану падпалкоўнік ,– у радавога Мікітава лапатка брудная, тупая, чаранок трэснуў...». Налічыў такім чынам пятнаццаць недахопаў. Тады я бяру сваю лапатку ў падпалкоўніка–дайце сюды!– і шубаю за паркан. Пішыце, гавару, адзін недахоп: няма лапаткі !.. Г-гы...

ПРЫЕХАЛІ МІЛІЦЫЯНЕРЫ

Сонька заявіла ў райаддзел міліцыі, што яе мужа Сямёна нападла бабка Маруся – так аддзячыла яна, маўляў, за тое, што ён разagnaў некалькі барознаў бульбы. Прасіла прыняць меры, бо муж зусім співаецца. Прыехалі міліцыянеры, пытаюць у бабкі Марусі:

– Самагон ёсць? Толькі чэсна!

– Дык... яно ж... ага, – разгубілася старая.

– Даставай сама, а то будзем шукаць!

Бабка Маруся паставіла на стол пачагы трохлітровы слоік.

– І гэта ўся, – сказала.

– Паверым. Ну, а цяпер давай апарат.

– Дык... я ж, дзетухны, сама ўжо не адужу, дык... ага... суседа Цімку папрасіла, каб і для мяне, калі сам гнаў, заадно выціснуў. Ён часта вырочае.

Міліцыянеры пайшлі да Цімкі. Той таксама не паспеў апрыходваць самагон – выставіў і ён усе банкі-шклянкі. І яшчэ апарат.

– Эх, людзі! – лаяўся Цімка. – Ведаю, ведаю, хто мяне залажыў. А больш і няма каму, як Лявону: дражджэй яму не пазычыў, дык цяпер во помсціць, паразіт! Ён, таварышы міліцыянеры, шапну я вам, так і быць, учора п'яны быў, сам бачыў. Дзе ўзяў? Пытанне законнае, бо ў краме нічога выпіць няма – пасяўная. Га?

У Лявона міліцыянеры забралі апарат і ўвесь самагон.

– Каб знаў, што такая штукенцыя атрымаецца, і сёння б напіўся, – гаротна ўздыхнуў Лявон. – А гэты Пахом, мушу вам сказаць, гнілы чалавек, ён адзін толькі ведаў, што я гнаў самагон. І данёс, га? У мяне з ім свае рахункі. Даўнія. Нічога, нічога, разбярэмся. Дык вось, таварышы міліцыянеры, мушу сказаць вам: учора Пахом паўдня ваду насіў – бы ў лазню, а тае ў яго няма. Што гэта значыць?

У Пахома ў вялікай бочцы стаяла брага – літраў 200, не менш.

– Брагу выліць, а бочку разламаць! – загадаў старшы з міліцыянераў.

– Э-э, не-не, бочку не ламайце! – узмаліўся Пахом. – Мяне ж тады ўсёй вёскай павесяць. Раздзяруць! А як жа! Калі якая ў каго вялікая гулянка намячаецца, то яе, бочку, і бяруць у арэнду ў Кандрата – за літру першаку. Так што, таварышы міліцыянеры, зразумейце мяне: што хочаце рабіце, любы штраф вытрымаю-перажыву, а ёмістасць гэтую нярушце...

Бочку міліцыянеры пакінулі, пашкадавалі – усё ж рэч добрая, дзе цяпер такую знойдзеш, а штраф далі ўсім.

– Во нарабіла дзялоў наша Сонька! – круцілі галовамі вяскоўцы, уздыхалі, ахалі-охалі, аднак у вочы той не выказваліся: ёй і так гора, калі муж п’яніца.

ІГНАТ ЗАСТАЕЦА!

Перасялілі жыхароў вёскі пасля чарнобыльскай аварыі. Жывуць-абжываюцца людзі на новым месцы, не адразу і пра Ігнага ўспомнілі: а дзе ж ён і сапраўды, старэча, згубіўся, нешта не відаць? Кінуліся туды-сюды -- няма. Старшыня калгаса і парторг вяртаюцца назад у вёску, заходзяць у Ігнагаву хагу, а дзед, як ні ў чым, сядзіць за сталом у дружным акружэнні поўных і парожніх бутэлек, жалобную песню спявае. Сам жа на добрым падпітку. Глядзіць ён асалавельмі вачыма на прыехаўшае начальства, непаслухмяным палыцам паграджае:

– За мной прыехалі, значыць? Не, не паеду. І не ўпрошвайце. Тут нарадзіўся, тут і загавею. Ды і хіба ж я дурань які? Мне і тут добра, яй-бо. Курорт! А цяпер, я ж ведаю, куды землякі самагонку пахавалі, то мне піць-папіваць яе хопіць да канца свайго жьцця. Вяртайцеся. Ігнаг застаецца!

Праз тыдзень за Ігнагам зноў прыехалі -- на гэты раз старшыня сельсавета і парторг. Палохаюць Ігнага:

– Памрэш жа!.. Радыяцыя вельмі высокая! Збірайся! Ды і мы даклалі вышэй, што ўся вёска эвакуіравана, а ты нас падводзіш, Ігнаг. Калі дазнаюцца на версе – мала не будзе. Нам. Не табе. Так што давай, давай! Ну!

– Х-хе, знайшлі чым палохаць – рацыяй, – заплюскаў вачыма Ігнаг. – Нам жа, чуйце, на фронце таблеткі ў кацялок падсыпалі, каб да дзевак не карцела, дык яны, таблеткі тыя, ядры іх у корань, толькі праз трыццаць пяць гадоў пачалі дзейнічаць. Га?

ПРА ЕЎРОПУ

Заспрачаліся неяк мужыкі, якая частка свету большая. Адзін кажа, што Азія, другі называе Амерыку, а Платон – Еўропу. А каб глянуць у які падручнік ці на карту – не глянеш: хто з іх, вяскоўцаў, трымае ўсё гэта? Настаўнікі і вучні жывуць на цэнтральнай сядзібе, а ў Заліпі – адны старыя.

– Ты вось кажаш, Платон, што Еўропа большая, – счакаўшы, пакуль угамоняцца землякі, памяркоўна сказаў Іван Прылепа. -- Няпраўду кажаш. Маленькая яна. Па тым мяркую, што ў вайну напіўся я ў цягнуку, а пакуль праспаўся – то ўсю Еўропу і праехалі...

ВАЖНЫ ДОКАЗ

Неяк у нас забаранялі шафёрам падвозіць у кабіне пасажыраў. Яшчэ пры Гарбачове. Ведаў, канечне, пра гэта і Сідаронак – вадзіцель мясакамбіната. А яму якраз камандзіроўка – у самую Маскву: каўбасы адвезці.

– Збірайся, – сказаў Сідаронак жонцы. – Па магазінах пабегаеш, можа што з вопраткі купіш – там, у сталіцы, выбар лепшы.

Паехалі. Перад самой Масквой спыняе даішнік. Казырнуў. Папрасіў дакументы, а тады строга пытае:

– А чаму ў вас у кабіне пасажыр?!

– Дык гэта ж жонка!

– Розніцы няма – жонка ці хто. Нельга. Прыйдзецца вас наказаць.

– А ёлкі ж палкі! – развёў рукамі Сідаронак. – Як Гарбачоў сваю Раю катае па ўсім белым свеце, а мне родную жонку нельга на гэтым вось задрыпаным тарантасе раз за ўсё жыццё ў Маскву звазіць, Крэмль паказаць!

Міліцыянер засмяяўся, вярнуў дакументы: едзьце, так і быць. Доказ важны.

ЧЫЙ САЛАТ?

Васіль зноў успамінае армію.

– Генерал адзін у нас быў... Грузін. Мужык, скажу я вам, цікака-а-вы. Балакае – вушы растапырыш. З акцэнтам. З гумарам.

Адзін раз сабраў ён усіх камандзіраў палкоў, па гарадку ходзяць, спыняцца, нешта глядзяць, пастаяць- пастаяць, далей ідуць. А тут прама перад імі на дарозе куча ляжыць... Не буду гаварыць, вы здагадаліся – чаго. І ўсе, як па камандзе, спыніліся, глядзяць на кучу. А генерал пытае:

– Чый салдат нарабіў?

Палкоўнікі і падпалкоўнікі паціскаюць плячыма, пераглядаюцца: хто яго ведае, чый, але не мой, здаецца. Мой на такое не здатны. Тут камандзір палка, па тэрыторыі якога ідуць, дапяў нарэшце, што раз куча на ягонай тэрыторыі, то і салдат, значыць, яго.

– Мой... – сказаў разгублена.

– Малайчына! Дай руку!– і генерал моцна паціснуў разгубленаму камандзіру палка далонь. – Карашо салдат корміш! Глядзі, какой балшой куча!

НЕ ВЫРУЧЫЎ

Ідуць далей.

– Паказаць усім планшэты!– загадаў генерал-грузін, ходзіць ад афіцэра да афіцэра, глядзіць, што ў іх.

А ў іх – нічога: ні карт, ні алоўкаў, ні лінеек, ні компаса.

Побач праходзіць маладзенькі лейтэнант. Як і належыць, перайшоў на страявы крок, прыставіў руку да скроні.

– Да мяне, лейтэнант!

Лейтэнант падыходзіць, дакладвае.

– Вольна, вольна. Пакажы, таварыш лейтэнант, што сапраўдныя афіцэры павінны насіць у планшэце. Пакажы ім, палкоўнікам, няхай павучацца.

Лейтэнант збянтэжыўся, дрыготкімі пальцамі расшпіліў планшэт, а сам ледзь дышае – ад страху.

– Паказвай, не стэсняйся!

І лейтэнант вымушаны быў паказаць плюскатую пляшку з моцным напоем, агурок і яшчэ нешта, акуратна загорнутае ў фірменную паперчыну гастранома.

Што было таму лейтэнанту – Васіль не помніць. Але, кажа, дужа генерал рагатаў. А калі генерал, то і ўсе астатнія, вядома.

ХІТРЫ СВАТ

У Сямёна два сваты, Пятрок і Рыгор. Жывуць яны ў суседняй вёсцы, не-не ды і прыедуць да яго ў госці. Сямён, можна сказаць, непітушчы, хоць і дабру прапасці не дазволіць, ды і хітраваты ён, а яшчэ больш -- скнара. Што ж да сватоў Пятра і Рыгора, то яны мужыкі прасцецкія і чарку дужа паважаюць.

– Сядайце, сваточкі, да стала бліжэй,– запрашае Сямён, рэжа хлеб, скрыліць сала, агурок і ставіць на стол бутэльку і дзве шклянкі.–Добра, што прыехалі. Ну, як там дзеці нашы? Не лаяцца? Мірна, кажаце, жывуць? То і добра. Давайце за гэта вып'ем.

Сямён налівае ў дзве шклянкі, адну бярэ сам, другую падае Петраку, яны абодва выпіваюць, а Рыгор назірае. Закусваюць. Потым Сямён зноў налівае ў дзве шклянкі. Адну бярэ сам, другую падае Рыгору.

– Ну, а цяпер давай, сваток, з табой вып'ем.

Выпіваюць. Паўбутэлькі Сямён, паўбутэлькі Пятрок з Рыгорам.

І заўсёды так.

ЗРАБІЎ ХЛЕЎ

Мірончык працуе акцёрам. Ролі, праўда, яму адводзяць не галоўныя, але заняты ў спектаклях даволі часта. На афішах у пераліку прозвішчаў пасля « у спектаклі таксама заняты» фігурыруе і ён. Больш за ўсіх ганарыцца Лізавета, што яе зяць не пастух-абібок які-небудзь там зачуханы, а артыст! Тэлевізар з гэтае нагоды не выключаецца – усё меціць Лізавета зяцька на экране ўбачыць у спектаклі альбо кінафільме, але нешта не відаць. І яшчэ ў старой склалася ўражанне, што калі яе зяць артыст, то, значыць, усё можа рабіць. Нават хляўчук згарбузаваць. У кіно ж артысты тья чым толькі не займаюцца. Таму, калі на чарговыя выхадныя зяць наведаўся да цёшчы (за бульбай і салам), атрымаў нарад:

– Зрабі, зяцёк, хлеў. Карову даюць у калгасе, а ставіць няма куды.

– Як двойчы два!-- упэўнена сказаў Мірончык.–Тут справы тае! У нас, у тэатры, гэтыя хлявы вылягаюць з майстэрні, бы аладкі з печы. Не кажучы ўжо пра Палацы розныя. Матэрыял... будаўнічы, маецца на ўвазе, мне. Плюс цвікі, малаток, сякеру, нажоўку. І можаце прыводзіць сваю карову, матуля, хоць заўтра!

Мірончык забіў на агародзе чатыры калы, абцягнуў іх рубероідам, на рубероідзе належнай фарбай намаляваў бярвенні, на дах накідаў рознага ламачча, а пад дзверы прысобіў старую шафу.

–Прымай, матуля, работу!-- шырока ўсміхаўся зяць.

– Во дзякуй табе. А я і знала, што калі арцст, то ён на ўсе рукі масцір. Суседзі вунь дзівяцца: дзе ты, Лізавета, лесу на хлеў набрала столькі багата, быццам бы і не ляжаў каля двара? Так я ім і скажу – дзе. Хай самі здагадаюцца.

З нагоды пабудовы хлява Лізавета добра пачаставала зяця чаркай, а пакуль ён еў-піў, прывяла карову з калгаснай фермы, зачыніла: няхай прывыкае да новага месца. Яна б, можа, і прывыкла, але якраз побач з хлеўчуком па вясковай вуліцы гналі з пашы статак, карова пачула знаёмае мыканне і кінулася да сваіх, несучы на рагах і спіне ўвесь той хлеў...

Добра, што зяць яшчэ не паспеў у горад паехаць–няхай пабачыць, які ён хлеў зрабіў.

– Цьфу!-- плюнула Лізавета.

– А вось для курэй самы раз было б,– памяркоўна сказаў Мірончык і паскроб за вухам цвіком: гэта ўсё, што засталося ад хлева.–Матэрыял, панімаеце, слававаты... Для бугафорскага хлева–так, падыходзіць, а вось на большае... прабачце. Прабачце – не цягне. Гэта і рагуля даказала. Купляйце курэй.

– А калі куры ўзляцяць, зяцёк, раптам з тваім хлевам, што тады?– сумна ўсміхнулася Лізавета і ўзяла пад руку зяця, павяла з агарода...

НЕ ДАНЁС

Прыехалі ў вёску артысты. На сцэне людзей пацяшаюць, ажно ў тых слёзы на шчоках блішчаць. І старшыня калгаса, звычайна строі і насуплены, бы індык, на гэты раз не хаваецца

– прамакае і прамакае насоўкай вільгаць на твары, а жывот трасецца ў яго, нібы баксёрская груша ад моцных удараў.

У антракце старшыня паманіў да сябе пальцам загадчыка клуба Мамоньку. Падзяліліся ўражаннімі. Спектакль жа, вядома, падабецца. Камедыю ўсе любяць. Тым больш вясковую.

– Гэта добра, – сказаў старшыня. – А вось пра кветкі мы забыліся. Артысты заслугоўваюць, каб ім прыпаднесці букет. Трэба арганізаваць.

– Будуць, будуць кветкі! – запэўніў Мамонька. – Гэта мы ў момант! Прасцей простага! – і ён паклікаў маладога кінамеханіка Кольку Цярэшку: – Дзе хочаш, там і даставай, але каб к канцу спектакля кветкі былі!

– Нарву,-- лянiва паабяцаў кінамеханік.

Ён і нарваў цэлае бярэмя кветак. Пад акном сваёй хагы растуць – праблемы вялікай няма. Нясе Колька Цярэшка кветкі, удыхае прыемны іх пах, а насустрач якраз ягоная каханка, дачка старшыні Кацька, яна ў горадзе вучыцца, і вось прыехала апошнім аўтобусам.

– Ой! – успляснула рукамі Кацька, заірделася ўся. – Што гэта з табой, Колька, зрабілася? Не пазнаю. Праўда. Ты і не ты. Першы раз мяне сустракаеш і з такім прыгожым букетам. Кветкі... гэта мне?

– Ну а каму ж! – праз сілу ўсміхнуўся Колька і працягнуў Кацьцы букет, за што атрымаў кароценькі пацалунак у шчаку.

А ў клубе ўжо закончыўся спектакль. Старшыня, стоячы на авансцэне і стрымліваючы хваляванне, пагрозліва глядзеў на загадчыка клуба Мамоньку, той шукаў вачыма кінамеханіка Кольку Цярэшку, уяўляючы, што з ім ён зробіць, калі сустрэне...

Цяпер у вёсцы, калі хто з мужчын пойдзе за чым-небудзь і вернецца з пустымі рукамі, жанчыны не прамінуць ушчыпнуць: «Цябе, ёлуп стары, пасылаць усё адно, што Кольку-кіншчыка за букетам!»

НЕ ПАЖАРНІК!

На курорт Прымак ездзіў яшчэ пры Хрушчове, «у дзеўках», як любіць ён казаць. Збіраюцца, бывае, вясковыя мужыкі на прызбе дзе, просяць Прымака:

– Раскажы, Васіль, як ты на курорт ездзіў.

– А што раскажаш?– Прымак крыху ўпарціцца, а потым зрывае з галавы кепку, кладзе яе на калена, прылізвае далоньй растапыраныя валасы. – Што было, тое было. Ездзіў. Ага. Добра там. Дрэвы такія прыгожыя растуць.. во забыўся, як называюцца.. але іголки доўгія і не коляцца, халера.

– Ты нам не пра іголки,– хто-небудзь з мужыкоў перапыняе Прымака.–Ты нам лепш пра баб... Не адну, пэўна, ашчаперыў?

Прымак усміхаецца:

– Было... Хлусіць не стану. Іх там, мужыкі, любога калібру. Адна за мной увязалася-- праходу не давала. А я за дрэва схавайся, рукамі махаю: кыш, кыш, не падыходзь, а то крычаць буду! Дзе тут участковы? Мо заразу якую хоча перадаць з таго курорту? І не даўся. А яна: « У мяне пуцёўка гарыць!» А я што табе– пажарнік?

Мужыкі дружна смяюцца. Мо дзесяты раз слухаюць яны Прымака, і кожны раз слёзы на вачах...

ГРАМАТНА ЛАЕ

У мясцовую бібліятэку прыехала новая загадчыца – выпускніца тэхнікума. Не лічачы дзяцей, актыўных чытачоў было двое – Шурава жонка і малады настаўнік, гісторык.

І вось аднаго разу адчыняе дзверы бібліятэкі Шура і гаворыць:

– Ты вось што, дзеўка: маёй жонцы каб болей не давала кніжак чытаць!

– Чаму?

– Як гэта – чаму? Начытаецца, гэта самае, а тады як пачне мяне граматына лаяць, што я і слоў у адказ знайсці не магу... Чула?!

НЕ ПАВЕРЫЎ

Шура сабраўся выгнаць самагон. Прымазаў, як і належыць, чыгунок, паставіў на газ, а сам рашыў – пакуль той будзе награвалца – перакурыць і на людзей глянуць. Патупаў на вуліцу. Сеў на бярвяно. Засмуголіў. Пад’ехаў на веласіпедзе участковы. Павіталіся.

– Ну, чым займаешся?– пацікавіўся міліцыянер.

– Самагон ганю,– спакойна адказаў Шура.–Толькі што чыгунок прымазаў. Прыезджай пазней – дам паспытаць.

– Цьфу, балбатун ты, Шура! З гадамі хоць бы розуму набраўся – ведаў, дзе і калі пажартаваць, – участковы пакруціў галавой па баках, сеў на веласіпед і пакаціў далей па сваіх справах.

НЕ УМЕЮЦЬ

Аднаго разу прыехалі ў вёску міліцыянеры забіраць, згодна нейкаму там спісу, дужа заядлых выпівох на прымусовае лячэнне ў спецбальніцу. Быў у тым спісе і Шура. Усіх і падмялі. Акрамя Шуры. Пазней ён пераможна гаварыў вяскоўцам:

– Піць не ўмеюць, таму і падшкраблі ўсіх. А трэба так: калі налізаўся, то не шлындай па вуліцы, а ў разору – юрк і спі. Там хоць і надоўга заснеш, то ўсё роўна людзі знойдуць, як бульбу капаць пачнуць.

ПЯЧНІК І ТАМ ПЯЧНІК

Памёр Лёха. Добры пячнік.

Аднойчы Шура сур’ёзна казаў землякам:

– На клодаўі быў. І там Лёха пры дзелі. Сам бачыў, яй-бо: з кожнага крыжа дым вярочынай валіць – нарабіў і на тым свеце людзям грубак, печыць, камінаў. Не прападзе Лёха. Толькі вось адно кепска: без мяне там раскашуе за сталом. Грошы ж, канешне, лапатай грабе. Эх!..

... А ТЫ – У КРАМУ

Прыехаў малады хлапец у водпуск. Шура перастрэў таго на шырокай вясковай вуліцы. Парукаваліся.

– Ты вось што: заскоч у краму, а я пайду тваім бацькам гаварыць, што ты, блазнюк, заявіўся. Дзейнічай! – і Шура забраў у разгубленага хлапца чамадан і, не азіраючыся, пашыбаваў па вясковай вуліцы.

Таму нічога не заставалася, як зайсці ў краму.

ПЛЮС

У мясцовай краме Шура падвярнуўся пад гарачую руку Галіне Сцяпанаўне, на той час яна была дырэктарам школы-васьмігодкі і мела несумненны аўтарытэт сярод вяскоўцаў.

– Як табе не сорамна, Шура? – пачала даваць яму ўзбучку. – Увесь аджалон папіў, а людзі во для звычайных жыццёвых патрэб не могуць купіць!

Шура ўважліва выслухаў Галіну Сцяпанаўну, нават брывом не павёў, і сказаў:

– А тут і плюс маецца. Калі сапсуеш паветра, то вам жа прыемна пахне...

ЗА БІЛЕТАМ І

– Ты, Пятро, за кім чаргу заняў?

– Вось за гэтай жанчынай...

– Цьфу! Колькі разоў табе гаварыў, каб за жанчынамі ніколі чаргі не займаў: яна ж пяць разоў перафарбуецца, пакуль выстаіць, а тады і канцоў не знойдзеш!

ЗА ХЛЕБАМ

– Ой, людцы, прапусціце мяне,-- бяdotным, кволенькім галаском папрасіла бабулька.

– Што, унук адзін дома застаўся? – незадаволена вырачыў вочы вусаты дзяцюк.

– Ды не, унук, дзякаваць Богу, даўно вырас.

– Дык чаго ж тады лезеш, галаву задраўшы? Ці, можа, ваявала? Дык настут багата такіх.

– Ды не, дзеткі мае, не... Гэта ж пенсія ў мяне маленькая... Дужа маленькая... Дык вось баюся – пакуль у чарзе пастаю за хлебам – ён зноў падаражэе...

ЗА ГАРЭЛКАЙ

Мужчына:

– Таварыш прадавец, адпускайце па адной бутэлыцы на чалавека.

Прадаўшчыца:

– Адкуль я ведаю, хто з вас колькі можа выпіць?

ХТО СВІСНЕ?

На камісію, вядомую як УТЭК, прыйшоў хворы бронхіяльнай астмай. Пазнаёміўшыся з гісторыяй хваробы, адзін з членаў камісіі гаворыць:

– І чаго вы хочаце ад нас? Ну, не можаце працаваць на экскаватары, ідзіце на лягчэйшую работу – вартаўніком хоць бы. А групу, самі разумееце, даць вам пакуль не можам.

– Вартаўніком, кажаце? – паглядзеў на членаў камісіі хворы. – Добра, пайду я вартаўніком. Адзін раз я свісну, а хто свісне за мяне друпі?

І БУДЗЕМ ПАРЫЦЦА

Дзед Ахрэм чыкільгае па вясковай вуліцы з чаранком у руцэ. Іду яму насустрач. Павіталіся.

– Ніяк дрэўца пасадзіць рашыў, Карпавіч?

– Э-ге, угадаў. Вось схадзіў на край сяла, выкапаў у ліпніку. Гэта ж такая справа, братка... Лазню склаў. Дык параілі добрыя людзі абшаляваць усяродку з ліпавых дошчак – для здароўя, кажучь, добра. Вось пасаджу дрэўца, пачакаю, пакуль вырасце яно, а тады дошчак напілуем... і будзем парыцца!

ДОБРЫ ЗЛОДЗЕЙ

Людзі кошыкаміносяць грыбы, і Макару захацелася ў лес. А ён далекавата – пехатою старому цяжкавата тупаць, таму рашыў скарыстаць веласіпед, хоць з ім і марокі будзе, але нічога, рашыў дзед, як-небудзь пралезу ў гушчары.

Першай справай Макар рашыў пацікавіцца, ці ёсць грыбы: даўно хадзіў, ужо і мясціны пазабываўся. Прытуліў веласіпед да бярозкі, пакінуў на рулі і кошык, а сам рашыў прайсці па ўскрайку. Знайшоў адзін грыб, друпі, трэці... І сам не заўважыў, як лясныя дарункі заманілі яго ўглыб, а калі грыбы займалі ўсе рукі, пакіраваў да веласіпеда. Але таго не было каля бярозкі – стаяў толькі кошык. «Ішчы-свішчы»,-- сумна ўздыхнуў Макар, падняў кошык і пагупаў, азмрочаны, у лес.

Суседзям жа Макар казаў:

– Веласіпед забраў, паразіт, а кошык пакінуў. Каб не кошык – куды б я грыбы падзеў? Добры злодзей трапіўся, аднак!..

ВЯРНІЦЕ ГРОШЫ

Паехаў механік Сцяпан Кавалёнак у камандзіроўку, каб прабіць нешта з запчастак для калгаснай тэхнікі. Спыніўся ў гасцініцы. За пражыванне там заплаціў за трое сутак наперад – думаў, што яму доўга давядзецца абіваць парогі, а справа вырашылася ў першы дзень. Можна вяртацца. Але як жа забраць грошы ў гасцініцы? Не дараваць жа.

– Ад'язджаю, а я вам заплаціў наперад, то вярнуць бы грошы, – крыху хвалючыся, паглядзеў ён на адміністратара.

– Пішыце заяву, – жанчына падала Сцяпану аркуш паперы.

Сцяпан добра ўмеў круціць гайкі, а вось пісаць – не мастак. І ледзь вымучыў наступныя словы: «Прашу вярнуць мне грошы за не пражытае жыццё...»

ДВА ПАРСЮКІ

Даўно было, яшчэ ў пяцідзсятыя гады, калі ў мястэчку Старыя Журавічы знаходзіўся раённы цэнтр, а Хведар працаваў у ваенкамаце конюхам. І вось аднаго разу высокі начальнік раённага маштабу папрасіў яго, каб той закалоў і абсмаліў парсюка.

– Давай яго сюды! – ахвотна згадзіўся Хведар. – Будзе зроблена!

Закалоў парсюка, закінуў – не без дапамогі гаспадара – на фурманку, і пакіраваў у лес: звычайна такія аперацыі праводзіліся там – падалей ад саламяных стрэх.

Па дарозе Хведар завярнуў да знаёмай жанчыны, удавы, загадаў той паказаць яе парсюка.

– Малы, канешне, але нічога – пара яму ў кадку, а то, бачу, без скваркі жывеш, – сказаў ёй.

– Ды не, хай яшчэ пакорміцца, куды ж яго такога, – не пагадзілася жанчына.

– Менш размоў!

І неўзабаве на фурманцы ляжалі два парсюкі – вялікі і маленькі.

Звечарэла, калі Хведар, зрабіўшы ў лесе ўсе свае справы, вярнуўся ў мястэчка. Спыраша заехаў да жанчыны, сцягнуў з воза вялікага парсюка.

– Дык гэта ж не мой! – успляснула рукамі жанчына.

– Твой не твой, бяры, еш на здароўе. А што пабольшаў, дык ад вуголля.

– А мо і так?..

Гаспадар жа вялікага парсюка, убачыўшы на возе подсвінка, здзіўлена глянуў на Хведара:

– Ты што мне прывёз?! Я ж табе даваў вялікага парсюка, а гэта ж – заяц нейкі?!

– Заяц, кажаце? А каб я вас дзве гадзіны папёк вуголлям, то хацелася б мне паглядзеццэ, якімі б вы сталі пасля ўсяго?

Гаспадар паціснуў плячыма – а мо і сапраўды так? – і разлічыўся з Хведарам за працу кавалкам свежыны і добрай чаркай.

А калі я пра гэты выпадак ведаю, то ведаюць і людзі. Пасмяюцца. Хведара Іванавіча Тарасава ўспомняць: во мужчына быў!

БАГАТА МЕХАНІКАЎ

Мікола Жлобіч падруліў на веласіпедзе да крамы, спыніўся каля мужыкоў, што на прыступках байкі баілі.

– Мікола, ты паглядзі на свой веласіпед! – усміхнуўся Бародзіч. – Багажнік адвінціўся, ледзь ліпціць. Спіц няма – праз адну. Сядло на бок гядзіць... Як ты ездзіш?

Мікола і сам здзіўлена пачаў разглядваць свой веласіпед, нібы ўпершыню бачыў, а тады кажа:

– Праўда ж, га! Столькі непаладак! Затое ў мяне, мужыкі, механікаў багата.

Ён меў на ўвазе сыноў-жаніхоў – іх ажно трое ў яго.

ЗАБЕГ НАПЕРАД

Восень. Бабіна лета. Бярэзнік.

Мазурчык прыгупаў з вядзерцам, шукае грыбы. Трапляюцца рэдка – ведама ж, такіх, як ён, тут процьма. Падбіўся да кучкі людзей, павітаўся, пацікавіўся – проста так, каб нешта сказаць – наконт грыбоў, і, узіраючыся пад ногі і зіркаючы па баках, падаўся ад тых. А ззаду раздражнёны голас:

– Мужык! Ты куды наперад забег?

АПРАЎДАЎСЯ

Вяртаецца з лесу Цімка. На рулі боўтаецца кошык. У вёсцы каля мужыкоў спыніўся – прыкурыць, апошняю запалку патраціў у лесе.

– А чаго ў цябе грыбоў мала, Цімка? – пацікавіўся адзін з вяскоўцаў. – Усе ж нясуць з каптурком.

Цімка пыхнуў дымком і кажа:

– Ды руль, бачыце, які? Тарчыць угору, як антэна, і як ты кошык не чаплай, ён усё роўна куляецца на бок. Калі б поўна грыбоў насабіраў – палавіну б па дарозе пасеяў: павывальваліся б грыбы, як піць даць.

ГАРАДСКАЯ КУРЫЦА

Дзед Міхал і бабка Матруна сядзяць на лаве, адпачываюць, пра жыццё- быццё гамоняць. Каля іх табуняцца куры.

– А вэн тая, рыжая, так і не нясецца, халера, – паказвае бабка Матруна. – Зусім аблянілася.

– Бачу, бачу яе, анціхрыстку, – выбраў надслепаватымі вачыма з гурту рыжую курыцу дзед Міхал. – Прыгледземся яшчэ з тыдзень: не выправіцца – у супчык яе. Пачакай, дык гэта з тых кураняг, што сын прывёз?

– Агы.

– Чаму тады здзіўляцца: гарадская курыца. Бач, бач, стаіць, як каралева, сама нават лянуецца корм шукаць – певень для яе грабае...

ДАЖЫЛІСЯ

Пятрок пасварыўся з жонкай. І было за што – прапіў са сваёй сціплай пенсіі ажно пяць тысяч, таму і атрымаў на сухары.

– Я ж ваяваў!.. Я ж будаваў!.. – апраўдваўся Пятрок. – Утаплюся, а з такой бабай жыць больш не буду. Усё. Хопіць. Кропка.

Пятрок апрануў новы касцюм, ідзе да калодзежа.

– Ты куды? – пыгае сусед.

– Да калодзежа. Тапіцца буду. Жыць абрыдла.

– Не атрымаецца ў цябе, братка, – спакойна, быццам кожны дзень топяцца людзі ў калодзежах, гаворыць сусед. – Вады ў студні няма – паўвадра вось ледзь начэрпаў, і тая брудная, а ты ж у новым касцюме.

– Цьфу! Дажыліся! І ўтапіцца няма дзе!..

НЕ ВЕДАЎ

Звоніць сябру з бальніцы хворы, пацікавіўся, ці даюць зарплату.

– Даюць.

– Глянь, а мне там налічылі?

Паўза. Потым пытанне:

– Паслухай, а як тваё прозвішча?

– Смык, – адказаў, здзівіўшыся, хворы.

– Цьфу ты! А я думаў, што гэта твая мянушка...

КЛЕШЧ

Мітрафан гасцяваў у дачкі на Урале. Калі вярнуўся, вяскоўцы распытваюць, што там і як. Цікава ж.

– Ды жывуць людзі, не скардзяцца, – гаварыў Мітрафан. – Хлеб ядуць. Што дужа ўразіла, дык грыбоў там багата. Ездзіў і я. З зяцем. На манцыклеці. Збірайся, кажа зяць. І падае мне кучу трантаў. Цёпла ж, ранняя восень, навошга столькі ўсяго на сябе напяльваць? А ён, зяць, сур’ёзна гаворыць: ты нашага кляшча не ведаеш, бацька. Увап’ецца ў цела – і капуг. Ніводны доктар не ўратуе. І, гляджу, чаго толькі на сябе не нацягвае. Апрануўся. Адны вочы і нос тырчаць. Э-не, кажу, у грыбы я паеду толькі налеццы. А якое ж гэта збіранне, калі будзеш апрануты, як куль? Во так паеду, як стаю. Глядзі, кажа, не маленькі, прымушаць не буду. І што ж атрымалася? У зяця клешч упіўся. А я хоць бы што.

– І памёр?--- жажнуліся вяскоўцы.

– Ды не, трасца яго не возьме. Ён, аказваецца, на сотню адзін бывае клешч заразны. Але ж куды ўпіўся, халера ясная?! – Мітрафан гучна смяецца.

Здагадаюцца, куды ўпіўся клешч, і вяскоўцы. Таму стаіць дружны рогат.

ХУТЧЭЙ ПАБЕГЛІ!

Першыя дні пасля вядомага ўказу па барацьбе з п'янствам і алкагалізмам. Прыехалі ў вёску з тэлебачання на вяселле, якое мелася быць цвярозым, каб усім паказаць, што можна і на такім мерапрыемстве абысціся без чаркі. А там у адной хаце сталы накрыты, дзе замест бугэлек з гарэлкай і віном стаяць напіткі, сокі, ліманады розныя, а ў другой, цераз дарогу, – усё наадварот. Мужыкі вып'юць па чарцы, похапкам закусяць і паспяшаюць адзін аднаго:

– Хутчэй пабеглі ў тэлевізар паказвацца!..

ХТО СТРАЛЯЎ?

Да ўчастковага Кузоўкі прыехаў начальнік з горада, яны селі ў легкавік ды паехалі «на прыроду». Цяпельца расклаі ў лесе, сала смажаць на лаўцах – роўненькіх бярозавых прущках, закусваюць і іншымі прысмакамі. І раптам паблізу недзе грымнуў ... стрэл. Кузоўка ледзь не папярхнуўся, прыпыніў перад ротам смажанае сала, здзіўлена-перапалохана глядзіць на начальніка: «Маць часная! У маім лесе страляюць. Гэта ўжо замнога. Паляўнічым рана яшчэ паліць. Няйначай, крымінал...»

– Вы пасядзіце, а я гляну, хто гэта пальнуў, – сказаў Кузоўка, і толькі ён узяўся, як стрэлы, адзін за адным, прасвісталі зусім блізка. – Няўжо і ў нас паўзбройваліся?

Участковы падбегам паімчаў на стрэлы. А ўжо і лес скончыўся. Статак кароў пасвіцца.

– Ты не бачыў, хто тут страляе? – перавёўшы дыханне, глядзіць участковы на пастуха, немаладога ўжо чалавека.

– Не чуў, – паціснуў той плячыма.

– Паглохлі ўсе, а тут пад носам паляць!

– А-а, вось вы пра што! – засмяўся пастух. – Гэта ж сына я меншага вучу страляць, а вы за сапраўдныя стрэлы прынялі. Лёнька, пакажы вась таварышу міліцыянеру, як ты ўмееш...

Лёнька на ўсю даўжыню раскаціў перад сабой пугу, падцягнуў крыху яе, прыўзняў пугаё, і шчоўкнуў... Стрэл атрымаўся, што і пісталету не ўступіць.

Лёнька шчаслівы, што стрэльнуў добра пугай. Бацька радуецца, што не падкачаў той. А Кузоўка, плюнуўшы, думае,

што ж сказаць начальніку. Апраставалосіўся дык апраставалосіўся!

ПАХВАЛІЎСЯ

Каля кіёска «Спрынт-лаг». Невялікая чарга. Мужчына, якому дзесьці гадоў сорок, быў крыху выпіўшы і меў у кішэні даволі тоўсты пук грошай, таму нагроб «спрынту» амаль паўшапкі, і, шчасліва зіркаючы па баках, гаварыў:

– Не можа быць, каб не выйграў. Носам чую: сёння павінна нешта быць. Сон жа прысніўся!..

Ён, стаўшы ўбаку, з асаблівай асалодай разрываў «спрынт», моршчыўся – няма нічога, пуста, і кідаў цяпер ужо звычайнае смецце ў спецыяльна адведзеную для гэтага скрыню. І раптам:

– Я ж гаварыў!.. «Волга»!.. Ага!..

На яго ўсе вылушчылі вочы: шчасліўчык! Мужык жа схаваў «спрынт» падалей у кішэню і адкланяўся. Аднак знайшліся ў той чарзе ці каля яе людзі, якія пакаралі хвалько – падсцераглі за вугом, забралі «спрынт», дзе ўсяго і было адціснута «без выйграшу», але ж надавалі кухталёў, прытым два разы. Першы – каб не крычаў, калі на яго напалі знянацку, другі, калі даведзіся, што схлусіў.

Бывае!

ПАДВЯЛІ

Адзін хворы пазнаёміўся з прыгожай дзяўчынай, якая знаходзілася ў суседняй палаче, і пачаў да яе заляцацца. Прапанаваў ёй цікавы дэтэктыў. Тая паабяцала зайсці ў палату. Сядзіць, чакае. А тут выклікаюць яго на чарговую працэдуру. Хворы даў наказ суседзям па палаче:

– Загляне, браткі, прыгожая дзяўчына, папытае мяне, то вы перадайце ёй вось гэты дэтэктыў. Абяцала зайсці, толькі нешта няма...

Праз колькі часу у палату заглядвае жонка хворага:

– А дзе Віктар?

– А-а, гэта вы і ёсць тая прыгожая дзяўчына. Чакаў, чакаў ён вас. Але пакуль заняты, таму прасіў перадаць вам вось гэты дэтэктыў...

У ЦК...

У Мінску, калі надараецца магчымасць, заходжу да калегі-пісьменніка, з якім разам узбіваліся на літаратурнай ніве, таму ёсць што ўспомніць, аб чым пагаманіць. Кватэра ў яго на першым паверсе. Пасля законнага стала выходзілі на зашклёную веранду перакурыць. Распахвалі насцеж вокны, пыжкалі дымком і пэўны час глядзелі на прасторны двор, дзе віравала сваё жыццё.

Неяк на ганку з'явілася бабулька, паглядзела на нас, павіталася.

– Я ў ЦК, на работу... – сказала чамусьці яна, і сказала больш да мяне, чым да сябра.

І схавалася за вуглом.

– Суседка, – сказаў калега. – Бабка Вера. У ЦК працуе. Прыбіральшчыцай.

ПРА НОГІ

Міхей паехаў з жонкай у горад – купіць тое-сёе. У абутковай краме жонцы прыглянуліся туфлі.

– Як бы памераць? – асцярожна паглядзела яна на прадаўшчыцу.

– Памерайце. Толькі шкарпэткі на ногі надзеньце.

– Шкарпэткі? Ага! – і да Міхея. – Разувайся! Шкарпэткі трэба!

Міхей замуляўся, а потым і зусім драпнуў з крамы. Пачакаўшы жонку на вуліцы, бурчэў:

– Розуму ў цябе зусім няма! Шкарпэткі давай ёй! А ты падумала пра тое, што ногі ў мяне брудныя, хоць рэпу сей. Га? І гэта я свае такія ногі павінен быў усім паказваць, галава твая садовая!

НЕ ВЕРЫЎ

Жыў у Іскані Міколка – шчупленькі, рухавы і гаваркі дзядок, гадоў восемдзесям яму было. Нядаўна памёр. Памёр, але, відаць, так і не паверыў, што фігурысты і сапраўды могуць круціць па лёдзе розныя піруэты. Усё гаварыў:

– І вы во вершыце, што чалавек на такое здасобны? Ярунда!
Дураць народ!

Але фігурнае катанне па тэлебачанні глядзеў да апошняга – хацеў, мабыць, дакапацца да ісціны...

КУПІЎ КАЗУ

Мітрафан купіў казу. З горада прывёз.

– Навошта табе яна? – дзівяцца землякі. – Карова ж ёсць.

– Нічога вы не разумееце, – разважліва адказвае Мітрафан. – Карова хай будзе. З ёй клопату, асабліва ўлетку, мала. А вось каза-а-а! Я ж, мужыкі, да яе жонку прывязаў. Ага. Праўда. Вы даўно бачылі маю Клаўдзію? Даўно. То-та ж. А дзе яна? Казу пасе. А то ж дома сядзім цэлымі днямі і начамі, абрыдлі адзін аднаму, сварымся без дай прычыны. А так яна з казой цэлы дзень прабавіцца, а тады стомленая прыпаўзе дахаты – свеціцца ўся: даўно ж не бачыліся, засумавала. Як у маладыя гады. І не сварымся. Так што каза хоць і малая, дробная істота, а вялікую справу робіць. Разумець трэба!

НЕ ХАПЛА

У невяліччай лясной вёсачцы, дзе некалі набыў я хату пад дачу, на рамонце крама, і людзей так-сяк выручае аўталаўка – раз на тыдзень, па панядзелках, прывозіць хлеб, муку, цукар. Звычайна яна спыняецца ў цэнтры сяла – каб усім роўна было ісці.

Перада мной у чарзе бабка Акуліна з пукам грошай.

– Мне батон і два боханы хлеба. Унукі прыедуць, – просіць старая.

Бабка Акуліна доўга лічыць грошы, а тады, не справіўшыся з гэтым занятам, падае ўсю наяўнасць шафёру- прадаўцу:

– Адлічы, дзетка, сам, колькі трэба...

Той узяў грошы, разгарнуў іх перад сабой, бы карты, ды і кажа:

– За гэтыя грошы, бабуля, можна ў горадзе раз усяго ў тралейбусе праехаць.

– Праўда? – дзівіцца старая. – А багата ж!

У чарзе незласліва засмяяліся. А бабка Акуліна разгублена замітусілася і неўзабаве паклыпала дахаты – за грашыма, папрасіла толькі, каб боханы пачакалі-паляжалі: унукі ж прыедуць.

І людзі, заўважаю, таксама пачынаюць паціху лічыць свае грошы – а раптам і ўтых шмат, ды што карысці? На бохан хлеба не хоціць.

ПІСЬМО

Юрка прыехаў да сваіх сыноў у горад, яны – двайняты – пасля арміі робяць на будоўлі і жывуць у добраўпарадкаваным інтэрнаце. Бацька пацікавіўся, як маюцца сыны, а тады сказаў:

– Воўка, а ты чаму ж не пішаш Марыйцы? Сумее суседка, бачу. Сохне. Узяў бы ды і напісаў ёй, калі сам не можаш пакуль, гаворыш, прыехаць. Хіба цяжка?

– А што я напішу? – паціснуў плячыма Воўка. – Тры месяцы не пісаў, а цяпер няёмка. Апраўдвацца ж неяк трэба.

– Што напішу, што напішу! – незадаволена прабурчэў бацька. – Эх, жаніх! Мне б твае гады! Бяры ручку, будзем разам пісаць.

Воўка заўсміхаўся, але паслухаўся. Пішуць. Бацька дыктуе:

– Дарагая Марыйка! Прабач, што даўно не дасылаў табе весткі. Не было, павер, часу. Камандаваць генераламі – гэта даволі цяжкая справа, і калі мяне паставілі над імі начальнікам, я толькі тады зразумеў, якая гэта нялёгкая праца. Не слухаюцца, каб ім!... Шчыпаюцца, штурхаюцца... І так стамляюся за дзень, як не стамляўся на будоўлі, калі рабіў мулярам. Пішаш, Воўка? Пішы, пішы...

Такое пісьмо атрымалася, што яго хоць у газету. Во ўжо насмяяліся сыны з бацькам, пакуль пісалі!

У ТРАМВАІ

Юрка з сынамі ехаў у трамваі – хлопцы рашылі паказаць бацьку горад. А справа была якраз пасля дожджыку, і на адно сядзенне накапала, таму яно і было не занята. Бацька стаяў-стаяў, а тады сеў на ўскрайчык: лепш кепска сядзець, чым добра стаяць. І адразу жанчына:

– Пасунься, дзед!

Юрка паглядзеў на сыноў, на жанчыну, на мокры лапik на сядзенні, і сказаў на ўвесь трамвай:

– Дык гэта я што – з дзярэўні ехаў спецыяльна вам тут, у горадзе, сваім задам сядзенні праціраць!

ШТО ЗА ДЗЕЎКІ!

Адна мая знаёмая скардзілася:

– І што ў мяне за дзеўкі, каб ім мулка спалася і мала елася! Раз дадуць хлопцам – і брухацеюць, поўная хага ўжо ўнукаў, а бацькі ніводнага! У людзей жа і больш гуляюць, і слядоў нямашкі. А хоць і панясе якая, дык потым замуж возьмуць. А ў мяне? Вунь яны, вунь яны, квактухі, са сваімі вывадкамі!..

НАЕЛІСЯ

Пасля вайны дужа смачнымі здаваліся нам бліны з бульбы-гнілушкі – праснакі. Яе збіралі на калгасным полі ўвесну, трохі цёрлі на драчцы, трохі таўкалі ў чыгунку, а мама смажыла на патэльні, цёпленькія падавала нам. Смаката! Лепшай ежы, відаць, не было на свеце.

І вось неяк нам з бацькам захацелася зноў тых блінцоў. Насабіралі бульбы, насмажылі. І.. не елі. Нават пасля чаркі.

Мама шчасліва ўсміхалася:

– Добра я вас тады накарміла праснакамі, што і сёння сытыя.

ВЫКРУЦІЛІСЯ

Акрамя шафёра, у кабіне «газика» было яшчэ тры пасажыры. Перабор. Сядзелі – не варухнуцца. І, як на тое ліха, падварнуўся на аўтастрадзе даішнік. Спыніў грузавік.

– Трымайце мяне! – хуценька знайшоўся пасажыр, які сядзеў пасярод.

І як толькі даішнік заглянуў у кабіну, ён пачаў адзічэла матляць галавою, нешта блюзніць- мумкаць, вырывацца.

– Ды вось у псіхушку вязём, – сказаў шафёр. – А ў калгасе, акрамя грузавікоў, больш машын ніякіх няма.

– Глядзіце ж, асцярожней, – параіў міліцыянер.

ПРАДАЙ КУРЭЙ

Настаўніца-пенсіянерка купіла яшчэ пры добрым часе хатку ў вёсцы – пад дачу. Сад, агарод. З жыўнасці трымала толькі курэй. Перад восенню вывеліся кураняткі – ажно шаснаццаць. І добра, і кепска. Кепска – зіма ж на носе, ці падрастуць, ці аперацца. Але як бы там не было, жанчына радавалася: купіць – грошай вялікіх каштуюць, а тут – сваё... Ды вось бяда: захварэла, дактары настойліва раяць паляжаць у бальніцы, а яна – чалавек адзінокі. На каго пакінуць хатніх птушак? Папрасіла прыгледзець за імі суседку – бабульку паважанага веку. Прайшло тыдні два. Настаўніца-пенсіянерка папрасілася з бальніцы на дзянёк, каб з'ездзіць плянуць, як там куры: душа ж баліць.

– Ведаеш што, маладзіца, – сказала бабулька-суседка, – цяжкавата мне прыглядаць за тваімі курамі. Ды і навошта яны табе? Хварэеш во... Прадай іх мне?

АДКРЫЎ КУРОРТ

Іван быў такім чалавекам, які пасля добрай чаркі людзей намяшыць. Неяк улетку перабраў ён, а па дарозе ад крамы спыніўся каля лужыны, у якой грэліся на сонейку парсюкі, прагнаў тых і сам плёскаецца, лепіць на валасатыя грудзі гразь. Людзі сабраліся. Пацяшаюцца. Канцэрт дый годзе!

Іван жа пасылае ім слоўцы:

– Чаго вочы вылапілі? Я ж вам курорт адкрыў... А вы на мора мецце! Во яно, мора! Чорнае! І блізка, і бясплатнае! А гразі ў нас яшчэ лепшыя, чым у любым санаторыі. Век пражылі і не бачылі, сляпцы!

А САМ?

Восень. Капаем бульбу. Падыходзіць сусед Валодзька.

– Дробненькая ў вас бульба, – заўважае ён.

– А сам які? – паглядзела на суседа жонка.

А праўда ж – дробненькі і сам Валодзька, як хлопчык. Як маленькая бульбінка сярод буйнай – так і ён сярод людзей.

ПРАПІЎ

Пятрок любіць выпіць. Калі на гарэлку няма грошай, ён цягне тады з дому ўсё, што можна прапіць: сала, алей, збан малака, качан капусты. Побач – дачнікі, яны бяруць у Петрака за шклянку віна ўсё, што ім трэба і не надта. А нядаўна жонка агледзела, што прапіў Пятрок і пасаг для малодшай дачкі. Сарамацила яна яго як толькі ўмела.

– Ну, чаго ты раскрычалася? – падняў нарэшце вочы на жонку Пятрок. – Не спатрэбіцца той пасаг. Хто нашу дачку замуж возьме? Які дурань?

КАЛЯ ПРАХАДНОЙ

Рэйсавы аўтобус з абласнога цэнтра спыняецца каля прахадной спіртзавода – канчатковы прыпынак. Пасажыры высыпалі з яго, разыходзяцца ў розныя бакі. Адзін хлапчына, праходзячы каля прахадной завода, ціхенечка заспяваў:

-- Та заводская проходная, что в люди вывела меня...

Жанчына, якая тупала ззаду, заўважыла:

– Ды багата каго яна ў людзі вывела, халера, гэтая прахадная!..

ЗМЕСТ

Уік-энд з дэпутатам
Ганарар
Карасі на пяску
Прамахнуўся
Эх, жанчыны, жанчыны!
Сваё – не чужое
Праехаў!
Імпартныя чаравікі
Старайся – не старайся
Бізнэсмены
Павіншаваў
Вярніце Барабольку
Падфарціла
Дзень нараджэння
Прыз
Гульня
Як кінуць курьць?
Ягорка аб'ягорыў
Падайце мне Якаўлева!
Певень
Алергія
Працягу не будзе
Усё ж абдурьў...
Пішыце: адзін недахоп
Пашкадавала
Прачуханец
Прыехалі міліцыянеры
Ігнат застаецца!
Пра Еўропу
Важны доказ
Чый салдат?
Не выручыў
Хітры сват
Зрабіў хлёў
Не данёс
Не пажарнік!
Граматына мае
Не паверыў
Не ўмеюць
Пячнік і там пячнік
...А ты – у краму
Плюс

За білетаі
За хлебам
За гарэлкай
Хто свісне?
І будзем гарыцца
Добры злодзей
Вярніце грошы
Два парсюкі
Багата механікаў
Забег наперад
Апраўдаўся
Гарадская курьца
Дажыліся
Не ведаў
Клешч
Хутчэй пабеглі
Хто страляў?
Пахваліўся
Падвялі
У ЦК...
Пра ногі
Не верыў
Купіў казу
Не хапіла
Пісьмо
У трамваі
Што за дзеўкі!
Наеліся
Выкруціліся
Прадай курэй
Адкрыў курорт
А сам?
Прапіў
Каля прахадной

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2010 год

© PDF: Камунікат.org, 2010 год